

KUŞ ÖLDÜ BEYBİ:

2022 TWITTER ERİŞİM ENGELİ RAPORU

ALİ SAFA KORKUT

KUŞ ÖLDÜ BEYBİ: 2022 Twitter Erişim Engeli Raporu

Hazırlayan:
Ali Safa Korkut

Kapak Resmi:
Anonim

Kapak Tasarımı:
Ali Safa Korkut

Tasarım:
Ceket Medya

Bu rapor, Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Raporun içeriği tamamıyla Ali Safa Korkut'un ve Gazeteciler Cemiyeti'nin sorumluluğu altındadır ve hiçbir durumda Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Funded by the
European Union

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
ÖZET	6
A. İNTERNET ÖZGÜRLÜKLERİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER	7
A.1. İnternet ortamına ilişkin temel düzenlemeler ve değişiklikler	7
A.1.1 5651 sayılı kanun.....	7
A.2. İnternet yayınlarının düzenlenmesine yönelik ek çalışmalar.....	9
A.2.1 Kişilik hakları ihlaline yönelik torba yasa	9
A.2.2. 7253 sayılı kanun ya da ‘Sosyal Medya Yasası’.....	9
A.3. İnternet ortamına ilişkin son değişiklikler.....	10
A.4. Dezenformasyonla Mücadele ya da Sansür Yasası.....	11
A.5. AYM’nin, erişim engelleri hakkındaki pilot kararı	13
A.6. Türkiye’de erişim engelleme yetkisi	13
B. BULGULAR	15
B.1. Engelleme şekline göre dağılım	15
B.2. Engellenen tweet’lerin temel dağılımı	15
B.3. Engellenen tweet sayısının engelleyen mercilere göre dağılımı.....	22
B.4. Engellenen tweet’lerin yasal dayanağı	24
B.5. Kişilik hakları ihlali nedeniyle engellenen tweet’lerin temel dağılımı.....	24
B.6. Engellenen hesapların temel dağılımı	25
B.7. Engellenen hesap sayısının engelleyen mercilere göre dağılımı.....	25
B.8. Engellenen hesapların yasal dayanağı	26
B.9. Engellenen Twitter hesapları: ETHA örneği	27
C. RAKAMLARA YANSIMAYAN ERİŞİM ENGELİ VAKALARI	28
C.1. Emniyet Genel Müdürlüğü, ‘Yağ fiyatları’ paylaşımı nedeniyle 45 hesap hakkında inceleme başlattı.....	28
C.2. Gazeteci Metin Cihan’ın Twitter hesabı askıya alındı.....	29
C.3. İstiklal Caddesi’ndeki patlamanın ardından Twitter’a bant daraltma uygulandı	29
C.4. Twitter, Cumhurbaşkanlığı’nın talebiyle 2020’de alınan erişim engeli kararlarını kullanıcılara tebliğ etmeye başladı.....	30
C.5. Taşkesenlioğlu talep etti, mahkeme eşine tweet atma yasağı koydu	30
D. TWITTER 2022 ŞEFFAFLIK RAPORU’NDA TÜRKİYE	32
D.1. 2021’de de en çok gazeteci hesabı kapattırmaya çalışan ülke Türkiye’ydi.....	33
E. İNTERNET VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORLARINDA TÜRKİYE	35
E.1. Freedom House “İnternette Özgürlük” Raporu.....	35
E.2. RSF Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi	36
F. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	37

Son yıllarda Türkiye, insan hakları ihlallerinin büyük oranda artması ve ifade ve basın özgürlüklerini kısıtlayan uygulamalara sıkça başvurulması nedeniyle oldukça zorlu bir dönemden geçiyor. Cezaevindeki gazeteci ve medya çalışanı sayısı da bunun en önemli göstergelerinden biri.

Bu rapor hazırlandığı sırada 38 gazeteci ve medya çalışanı, yazdıkları yazılar, yaptıkları haberler ve/veya sosyal medya paylaşımları gibi mesleki faaliyetleri nedeniyle cezaevinde tutuluyor¹ ve çok sayıda gazeteci, yazar, blogger ve sosyal medya kullanıcısı da haberleri, paylaşımları, düşünceleri ve beğendikleri gönderiler nedeniyle yargılanıyor.

Bu baskı, ülkedeki etkisini Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarıyla birlikte hissettirmeye başladı. 2000'li yılların ortalarından itibaren AKP, ana akım medya kuruluşlarını Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) aracılığıyla kendisine yakın şirketlere aktararak iktidara yakın iş insanları² tarafından satın alınan ve açıkça hükümet politikalarını destekleyen yayımlar yapan birçok medya kuruluşunu ortaya çıkardı.

Basın ve ifade özgürlüğü üzerindeki baskı her geçen yıl katmerlenmiş olsa da asıl zirvesini 2016'da gerçekleşen darbe girişimiyle birlikte yaşadı.

Darbe girişimi sonrasında basın ve ifade özgürlüğüne olağanüstü müdahalelerde bulunuldu ve bu müdahalelerle yalnızca gazeteciler değil, çevrimiçi ve çevrimdışı yayım yapan birçok basın kuruluşu ile sosyal medya kullanıcısı da hedef alındı.

Darbe girişiminin ardından 21 Temmuz 2016'da ilan edilen ve üç aylık sürelerle yedi kez uzatılan³ olağanüstü hâl (OHAL) boyunca 5 haber ajansı, 16 televizyon kanalı, 24 radyo, 63 gazete, 20 dergiyle birlikte toplam 178 medya kuruluşu kapatıldı, 67 gazeteci tutuklandı, yaklaşık 2.500 gazeteci işsiz kaldı, 30'a yakın yayınevi ise kapatıldı.⁴

Hâl böyle olunca bağımsız veya iktidardan yana tavır almayı reddeden gazeteciler de haberlerini, okuyucularına geleneksel basın kuruluşları yerine ağırlıklı olarak internet, sosyal medya platformları üzerinden iletmeye başladı.

1 Cezaevindeki Gazeteciler ve Medya Çalışanları, <https://www.mlsaturkey.com/tr/cezaevindeki-gazeteciler-ve-medya-calisanlari-listesi>, (Erişim Tarihi: 22.11.2023)

2 Bunlardan bazıları için bakınız: Report on the December 2018 International Press Institute (IPI) Press Freedom Mission To Turkey, January 2019, s. 4, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J_sFrvD6FekJ:https://freeturkeyjournalists.ipi.media/wp-content/uploads/2019/05/Turkey-Mission-Report-Dec-2018_FINAL_PAGE-1-16-merged.pdf&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, "Otoriterleşen Türkiye'nin Çölleşen Medyası", Cumhuriyet Halk Partisi Bilim Platformu Politika Notları, Mart 2019, Sayı: 37, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gvmidi_vVrEEJ:https://chp.azureedge.net/4e54401749ee4f9a9696541ccaf119d1.pdf&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, "24 Temmuz Basın Bayramı'nı Kutlamıyoruz" <https://tgs.org.tr/24-temmuz-basin-bayramini-kutlamiyoruz/>; "İktidar baskısıyla basında işsizlik ve açılan dava sayısı rekor seviyeye ulaştı" <https://www.tgc.org.tr/18-slider/2384-10-ocak-2020.html>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

3 7 kez uzatıldı, 2 yıl sürdü: OHAL'in bilançosu, <https://tr.euronews.com/2018/07/18/7-kez-uzatildi-2-yil-surdu-ohal-in-bilancosu> (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

4 'OHAL'de iktidar kendi rejimini dayattı', <https://www.evrensel.net/haber/326864/ohalde-iktidar-kendi-rejimini-dayatti> (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

Sosyal medya platformları, toplumsal kesimlerin bir araya gelerek seslerini duyurabildiği ve habercilerin yaptıkları haberleri paylaşabildiği kamusal bir alan, haber akışı için yaşamsal bir damar haline geldi. Ancak mevcut medya kuruluşlarının neredeyse tamamının doğrudan veya dolaylı olarak iktidarın kontrolünde olduğu⁵ bu ortamda farklı fikirlerin paylaşılabilirdiği yegâne mecra olan internet de iktidarın hedefinde.

Hiç şüphesiz, günümüzde fikir paylaşmak için en sık tercih edilen platform Twitter.

Twitter'ın Türkiye'deki üye sayısını, yani popüleritesini artırması, platformun gündem belirleme gücünü de her geçen gün artırdı. Web 3.0 ile başta Twitter olmak üzere insanların düşüncelerine alan açan pek çok sözlük ve sosyal medya hesabı bir kamusal alan haline geldi.

Adalet, sağlık ve eğitim sistemleri ile ekonomi, gündelik yaşam, kültürel aktiviteler ve hatta spor alanında uygulamaya koyduğu politikalar ve bunların doğurduğu sonuçlar hakkındaki eleştiriler de haliyle Türkiye'nin en büyük sanal kamusal alanlarından Twitter'da dillendirilmeye başlandı.

Ancak politikalarının doğurduğu sonuçlar sebebiyle toplumun neredeyse yarısının kendisine muhalefet etmesine neden olan iktidar partisinin bu eleştirilere tahammül etmesi de beklenemezdi.

Nitekim öyle de oldu. Hükümetin, özellikle 9 Temmuz 2018 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan başkanlık sistemiyle birlikte düşünce, ifade ve basın özgürlüğüne yönelik müdahaleleri de daha net ve radikal bir hâl almakla birlikte bu müdahalelerin sayısı ile şiddeti her geçen gün arttı.

Sosyal medya paylaşımları sebebiyle yurttaşların ifadeye çağırılması, bunların bir kısmının soruşturmayla dönüşüp o aşamada kalması, bir kısmının da davaya dönüşmesi; bazılarının bu davalar sonucunda cezalara çarptırılması, hatta başka kullanıcılar tarafından yapılan paylaşımların yeniden paylaşılmasının dahi ifade, soruşturma, dava ve hatta cezaya gerekçe yapılması, bu müdahalelere ve dozuna dair akla ilk gelen örneklerden.

Düşünce ve ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğüne yönelik müdahale bunlarla da sınırlı değil. Türkiye'deki sulh ceza hakimlikleri ile erişim engeli kararı verebilme yetkisine sahip diğer organizasyonların başta tweet'ler olmak üzere sosyal medya paylaşımları ile haberler hakkında verdikleri erişim engeli kararları da yargılamalar aracılığıyla kullanıcıların gerçek hayattaki varlığının yanı sıra dijital ortamdaki varlığını da tehdit ediyor.

Yasaların da bunu oldukça kolaylaştırması sebebiyle yurttaşların Twitter'da yayımladıkları tweet'ler oldukça hızlı bir şekilde mahkeme kararıyla erişime engelleniyor. Bu kimi zaman yalnızca metin barındıran bir tweet, kimi zaman bir görsel; kimi zaman bir haber, müzik veya filme yönlendiren bir bağlantı, kimi zaman da bir başka kullanıcıya verilmiş bir yanıt oluyor.

İşte bu rapor da 1 Ocak-31 Aralık 2022 tarihleri arasında Türkiye'de Twitter üzerinden internet özgürlüğünü baskı altına almaya yönelik adımları belgeliyor, kaç Twitter hesabı ile tweet'in bu sansür zırhına çarptığını verilerle ortaya koyuyor.

⁵ Türkiye'de medya: Verilerle sahipler, bulgularla şeffaflık ve yoğunlaşma, <https://m.bianet.org/bianet/medya-a/254428-turkiye-de-medya-verilerle-sahipler-bulgularla-seffaflik-ve-yogunlasma>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

Türkiye’de internet siteleri, haberler ve sosyal medya paylaşımlarına uygulanan erişim engeli sayısının artmasıyla birlikte internet sansürü ülkedeki insan hakları tartışmalarında önemli bir yer tutuyor. Bu konu hakkında yayımlanan akademik makale, rapor ve haberlerin yanı sıra gazeteciler, akademisyenler, hak savunucuları ve yurttaşlar arasında yürütülen tartışmalar da sürüyor.

Bir Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA) projesi olan Free Web Turkey platformu tarafından 30 Ekim 2023’te yayımlanan ‘2022 İnternet Sansürü Raporu’⁶ da bu tartışmalara sunulan en taze katkılardan biridir. Ali Safa Korkut tarafından kaleme alınan rapor, 2022 yılında Türkiye’de yaşanan internet sansürü vakalarına dair kapsamlı bir araştırma ortaya koyuyor. Bir İfade Özgürlüğü Derneği projesi olan EngelliWeb tarafından internet sansürü hakkında hazırlanan raporlar da ülkedeki internet sansürünün boyutunu anlamak adına başvurulabilecek kaynaklardan bir diğeri.⁷

Bu rapor da bu tartışmalara yeni bir bakış açısı ve bir boyut kazandırmayı hedefliyor, içinde bulunduğumuz dönemde sansürün ne boyutta olduğunu anlamak adına ilerleyen yıllarda yapılacak tartışma ve araştırmalara da katkı sunmayı amaçlıyor.

2022’de, Twitter kullanıcılarının düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını ihlal eden birçok olay yaşandı ve bu rapor da 2022’de Türkiye’deki internet özgürlükleri konusunda Twitter özelinde yaşanan gelişmeleri ayrıntılı bir şekilde ele alıyor.

Bir yıllık izleme faaliyeti ve açık kaynak taraması sonucunda elde ettiğimiz verilerle oluşturduğumuz bu raporda, 1 Ocak-31 Aralık 2022 tarihleri arasında Türkiye’de kaç Twitter hesabı ve tweet’in erişime engellendiğine dair kapsamlı veriler yer alıyor.

Engellenen Twitter hesabı ve tweet’lerin sayısının kaç olduğu, engellenme gerekçeleri, bunların hangi merciler tarafından engellendiği, engellenen tweet ve hesapların neyi konu edindiği gibi bilgiler de raporun önemli bir parçasını oluşturuyor.

Türkiye’deki internet özgürlüklerine ilişkin yasal düzenlemelerin de yer aldığı bu raporda, 2022’de ülkede erişime engellenen Twitter hesabı ve tweet’lerden öne çıkanlara da yer verilerek bir hafıza tazeleme çalışması yapılıyor.

Türkiye’nin sosyal medya platformları tarafından yayımlanan şeffaflık raporları ile internet özgürlüğüne ilişkin hazırlanan küresel çalışmalardaki durumunun da aktarıldığı rapor, internet sansürüne karşı yapılabileceklerle sona eriyor.

6 Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği, Free Web Turkey, Free Web Turkey ‘2022 İnternet Sansürü Raporu’, Ekim 2023, <https://www.freewebturkey.com/free-web-turkey-2022-internet-sansuru-raporu-yayimlandi>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023), <https://www.freewebturkey.com/images/Free%20Web%20Turkey%202022%20Internet%20Sansuru%20Raporu%20-%20FWT.pdf> (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

7 İfade Özgürlüğü Derneği, EngelliWeb, Rapor/Kitap Çalışmaları, <https://ifade.org.tr/yayinlar/rapor-kitap-calismalari/> (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

A. İNTERNET ÖZGÜRLÜKLERİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Türkiye’de ilk internet bağlantısı, 12 Nisan 1993 tarihinde sağlandı. Ancak internet kullanımı, birçok ülkede olduğu gibi burada da 1990’lı yılların ikinci yarısında yaygınlaşmaya başladı. İlk bağlantıdan bu yana Türkiye’de internet sansürünün temel amacı, “sakıncalı” politik içerikleri ve müstehcenliği engellemek oldu.⁸

İnternet hakkında ilk düzenleme, 2001 yılında kabul edilen 4676 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapıldı. Bu Kanun ile 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve 5680 sayılı Basın Kanunu’na internetle ilgili olarak iki düzenlemenin getirildi. Bu düzenlemeler internet özgürlüklerine karşı müdahaleleri de beraberinde getirdi. Özgür internetin önde gelen savunucularından Özgür Uçkan’a göre herkes internet sansürünü 2007’den başlatma eğiliminde olsa da internet sansürünün yükseliş dönemi 2001-2006 yıllarıdır. 2000-2007 yılları arasında birçok site engellendi. Başta Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) ilgili maddeleri olmak üzere Medeni Kanun, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gibi düzenlemelerin hükümlerine dayanarak, yetkili mahkemeler tarafından verilen pek çok erişim engelleme kararı, doğrudan internet servis sağlayıcıları tarafından uygulandı.⁹

İnternet özgürlüklerine ilişkin özel bir düzenleme mevcut değilken ilgili başka yasal düzenlemeler aracılığıyla sansür mekanizması işletilmeye başlandı. Bununla birlikte özel olarak internete ilişkin regülasyon çalışmaları, birçok kişinin sansürün başlangıcı olarak da kabul ettiği 2007 yılında başladı.

A.1. İnternet ortamına ilişkin temel düzenlemeler ve değişiklikler

A.1.1 5651 sayılı kanun

İnternet ortamında yapılan yayımlara ilişkin ilk kanun, 23 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe giren 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun oldu.

Gerekçesine göre 5651 sayılı kanun, Türkiye’de internet ortamının sağladığı imkânlar aracılığıyla işlenen suçlarla mücadele konusunda etkin ve doğru bir yapılanmayı mümkün kılacak özel bir kanun çıkarılması zorunluluğundan doğdu. Kanunun amacı ve kapsamı ise içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumluluklarını

8 TGS, “24 Temmuz Basın Bayramı’nı Kutlamıyoruz” <https://tgs.org.tr/24-temmuz-basin-bayramini-kutlamiyoruz/>; “İktidar baskısıyla basında işsizlik ve açılan dava sayısı rekor seviyeye ulaştı”, <https://www.tgc.org.tr/18-slider/2384-10-ocak-2020.html>

9 Türkiye’de internet sansürünün kısa tarihi... ve mümkün geleceği!”, <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XTmorgndGPYJ:https://ozguruckan.alternatifbilisim.org/kategori/politika/22241/turkiye-de-inter-net-sansurunun-kisa-tarihi-ve-mumkun-gelecegi.html&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>

belirlemek ile internet ortamında işlenen belirli suçların maddi unsurunu oluşturan içeriklere yönelik tedbirlere ilişkin esas ve usulleri düzenlemek olarak belirtildi.

Bu düzenlemeyle internet servis sağlayıcılarına log tutma, kendi ağları içerisinde IP adres bilgileri ile bağlanan bilgisayarların MAC adresleri ve benzeri verilerini günlük olarak kayıt altına alma ve geçmişe dönük bir yıl içinde oluşturulan bütün dosyaları saklama zorunluluğu getirildi.

İçerik, yer ve erişim sağlayıcının yükümlülüklerini düzenleyen 5651 sayılı kanun, erişimin engellenmesi ve içeriğin yayından çıkarılması gibi tedbirler de öngörüyor. En önemli özellikleri arasında internetle ilgili aktörlerin tanımlanması, sorumlulukların belirlenmesi ve tedbirlerin düzenlenmesi yer alıyor.

5651 sayılı kanun kapsamında internet üzerinden işlenen suçlarla ilgili olarak öngörülen tedbirleri almaya yetkili kurumlar adli makamlardır. Bununla birlikte Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB) de web sitelerinin erişiminin engellenmesi yönünde idari tedbir kararı alabiliyor.

İnternet üzerinden işlenen suçlarla ilgili olarak erişim engellemelerinin yapılacağı durumlar 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 1. fıkrasında şu şekilde belirtiliyor:¹⁰

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı TCK'da yer alan;

- İntihara yönlendirme (madde 84)
- Çocukların cinsel istismarı (madde 103, 1. fıkra)
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190)
- Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194)
- Müstehcenlik (madde 226)
- Fuhuş (madde 227)
- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228)

b) 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

c) 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda yer alan suçlar

ç) 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 27. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

Belirtilen bu suçlar internet ortamı için yapılan 5651 sayılı kanuna özgü suçlar değildir. Bu suçlar, 5237 sayılı TCK'da yer alan katalog suçlardır. Katalog suçlar güvenlik tedbirlerinin uygulanmasında daha özel şartların bulunduğunu ifade eden suç tiplerinin bütünüdür. İnternet üzerinden işlenen suçlarla ilgili olarak katalog suçlardan birine giren bir içeriğin bulunduğu sitelere tedbiren erişim engeli getirilebiliyor, kişilik haklarını ihlal eden içerikler internet ortamından çıkarılabiliyor.

2015 yılında 6639 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5651 sayılı kanuna 8/A maddesi eklendi.¹¹

¹⁰ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5651.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

¹¹ 15 Nisan 2015 tarih, 29327 sayılı Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150415-1.htm>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

Bu maddeyle; yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya birkaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhurbaşkanlığı veya milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayınlara ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilmesi mümkün kılındı.

Sonraki yıllarda 5651 sayılı kanun, defalarca kez yapılan yasal düzenlemelerle devlete ve iktidarın kontrolü altındaki kurumlara daha da fazla gözetim ve sansür olanağı verecek şekilde değiştirildi.

Bu değişikliklerden biri olan 6527 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun oldu.

Bu düzenlemelerle 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı sistemine geçildikten sonra kapatılan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından TİB başkanının emriyle hiçbir sınırlandırma ve kademelendirme yapılmadan içeriklerin erişime engellenmesi mümkün hale geldi. Fakat Anayasa Mahkemesi (AYM) bu değişikliklerin idareye çok geniş bir müdahale imkânı verdiğini ve Anayasa'ya aykırı olduğunu tespit ederek söz konusu maddeyi iptal etti.¹²

A.2. İnternet yayınlarının düzenlenmesine yönelik ek çalışmalar

A.2.1 Kişilik hakları ihlaline yönelik torba yasa

2013 yılının Aralık ayında, yolsuzluk soruşturmaları sonrasında, 5651 sayılı kanunda değişiklik yapılması için yeni bir Torba Yasa tasarlandı. Bu tasarı, TBMM Planlama ve Bütçe Komisyonuna gönderildi ve komisyon da 125 madde ve 5651 sayılı Kanun değişikliklerini de içeren 42 farklı yasa ve KHK'yi tek bir tasarı haline getirerek 16 Ocak 2014 tarihinde TBMM Genel Kurulu'na sundu. Tasarı, 6518 sayılı yasa olarak Şubat 2014'te kabul edildi ve 5651 sayılı kanuna eklenen maddelerle birlikte iki yeni erişim engelleme yöntemi daha mevzuata dahil edildi.¹³

6518 sayılı kanun ile değiştirilen 5651 sayılı kanunun "İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi" başlıklı 9. maddesi ile "kişilik haklarının ihlali", 9/A maddesi ile "özel hayatın gizliliği" nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi mümkün hale getirildi.¹⁴

Bunlarla birlikte kanuna 6/A maddesi eklendi ve bu madde sebebiyle Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB) kuruldu. Bu maddeyle, hakimlikler tarafından "kişilik hakları ihlali" ve "özel hayatın gizliliği" nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi" sebebiyle verilen erişim engeli kararlarının ESB'ye gönderilmesi şart koşuldu.

A.2.2. 7253 sayılı kanun ya da 'Sosyal Medya Yasası'

İnternet yayınlarına ilişkin yapılan değişikliklerden bir diğeri de 30 Temmuz 2020 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların

12 AYM, E. 2014/149 K. 2014/151 T. 02/10/2014, R.G. Tarih-Sayı: 01/01/2015-29223

13 19 Şubat 2014 tarih, 28918 sayılı Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/02/20140219-1.htm>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

14 Cumhuriyet, İşte 10 maddede internet sansürü, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/iste-10-maddede-inter-net-sansuru-38013>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, bilinen adıyla “Sosyal Medya Yasası” oldu..

Bu kanunla Twitter, Facebook, Instagram ve Youtube gibi çevrimiçi platformların sahibi şirketler “sosyal ağ sağlayıcısı” olarak tanımlandı ve milyonlarca kullanıcısı olan bu sosyal medya şirketlerine bir dizi yükümlülük ve yaptırım getirildi. Bu yükümlülüklerden biri, günlük erişimi bir milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye’de temsilcilik bulundurma zorunluluğu oldu. Sosyal ağ sağlayıcısı, temsilci bulundurmaması durumunda kademeli olarak para cezaları, reklam yasağı ve nihayetinde de bant genişliğinin daraltılması yaptırımlarıyla karşı karşıya bırakıldı. Bu durum, sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye’den erişimin imkansız hâle gelmesi tehlikesini de taşıyor.

7253 sayılı kanunla sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye’deki kullanıcılarının verilerini Türkiye’de arşivleme zorunluluğu da getirildi. Kişisel verilerin tutulması, bu verilerin adli ve idari makamlar tarafından istenmesine olanak tanıyor. Ayrıca sosyal ağ sağlayıcı, içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesini gerektirecek içeriklere yönelik başvurulara en geç 48 saat içinde cevap vermekle yükümlendirildi. Bu yükümlülük ise unutulma hakkı ve benzeri hakların öncelikli olarak gözetileceği sonucunu doğuruyor.

Sivil toplum kurumları, meslek örgütleri, gazeteciler ve insan hakları savunucuları tarafından “Sansür Yasası” olarak adlandırılan bu düzenleme, halihazırda var olan sansürü daha da boğucu hale getirmesinin yanı sıra veri güvenliğini tümüyle rafa kaldırarak yurttaşlar için çok tehlikeli sonuçlar doğuran bir potansiyel barındırıyor.

A.3. İnternet ortamına ilişkin son değişiklikler

5651 sayılı kanun ile düzenlenen internet yayıncılığı usul ve esaslarına rağmen ilave çalışmalar da düzenli olarak yapıyor.

28 Temmuz 2021’de Antalya’nın Manavgat ilçesinde başlayan orman yangını Türkiye’nin birçok şehrine yayıldı. Çoğunluğu Akdeniz, Ege, Marmara, Batı Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki 53 ilde çıkan 299 orman yangını¹⁵ ana akım medyanın yanı sıra alternatif medyada da geniş yer buldu.

“Alternatif medya” olarak adlandırılan ve dijital kanallar üzerinden yayım yapan, hükümete yakın medyanın aksine yaşananları olduğu gibi aktaran medya organları tarafından yapılan haberler, orman yangınlarının ve bunun sonucunda bölgede yaşanan trajedinin ana akım medya tarafından gizlendiği eleştirilerini de beraberinde getirdi.¹⁶ Bölgeye giden sanatçı, aktivist ve gönüllülerinin yaptığı yayımlar da bu eleştirileri pekiştirdi.

Bunun üzerine Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada alternatif medya ve sosyal medyada üretilen haberlerin yalan ve dezenformasyon olduğunu, bunların ideolojik saiklerle kasıtlı olarak yapıldığını ve sorumlularının hukuk önünde hesap vereceğini söyledi.¹⁷

¹⁵ Euronews, Türkiye’de yangınlarda son durum: 53 ilde çıkan 270 orman yangınından 267’si kontrol altında, <https://tr.euronews.com/2021/08/01/turkiye-de-yang-nlarda-son-durum-20-erde-sondurme-cal-smalar-suruyor>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

¹⁶ Journo, Ünlüler için gazeteciliğe giriş: Sosyal medya habercilerine tavsiyeler, <https://journo.com.tr/unluler-icin-gazetecilik>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

¹⁷ Fahrettin Altun, Twitter, <https://twitter.com/fahrettinaltun/status/1421398444204335106?s=20>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

Ardından hükümet yetkilileri, yangınlar sırasında kendilerine yakın bazı medya kuruluşlarının haber yapmadığına yönelik eleştiriler ve sosyal medyada yapılan dezenformasyon iddiaları üzerine yeni bir yasa tasarısı üzerinde çalışıldığını açıkladı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da orman yangınları sırasında arttığı iddia edilen dezenformasyon haberciliği hakkında açıklamalarda bulunarak hükümetin yeni bir yasa tasarısı üzerinde çalıştığını ve bu tasarı için Almanya modeli olan Basın, İnternet ve Sosyal Medya Kanunu'nun örnek alındığını belirtti. Anayasa Komisyonu Başkanvekili Ali Özkaya, sosyal medya üzerinden sahte haber yapan ve yayanlar için bir ile beş yıla kadar, hakaret edenler için ise iki yıla kadar hapis ile sosyal medyayı bir süre kullanmama gibi cezalar getirileceğinden bahsetti.¹⁸

Tüm bunların sonucunda da basına ve sosyal medyaya yönelik yeni yaptırımlar içermesi sebebiyle kamuoyunun “Sansür Yasası”, hükümet yetkililerinin ise “Dezenformasyonla Mücadele Yasası” olarak adlandırdığı “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” isimli, internet ortamındaki yayınları düzenleyen yeni bir kanun çıkarıldı.

A.4. Dezenformasyonla Mücadele ya da Sansür Yasası

AKP ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) birlikteliğini temsil eden Cumhur İttifakı tarafından hazırlanıp 13 Ekim 2022'de meclise sunulan “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, 18 Ekim 2022'de Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.¹⁹

7418 sayılı 40 maddelik bu kanun, haber alma hakkı ile ifade özgürlüğü hakkının kullanımı hakkında önemli düzenlemeler içeriyor.

Yasa teklifi, kamuoyu tarafından bütünüyle reddedilip tartışılmalı²⁰ da en çok gündeme getirilip endişe duyulan madde, 29. madde oldu. TCK'ya eklenen bu madde, “halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” şeklinde yeni bir suç tanımlıyor ve bu suçu işleyenler hakkında bir ila üç yıl arasında hapis cezası öngörüyor. Madde, bu suçla yargılanabilecek kimseleri şu şekilde tanımlıyor:

“Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kimse.”

Yasa, neyin dezenformasyon olup neyin dezenformasyon olmadığını anlaşılmasını sağlayacak herhangi bir “dezenformasyon” tanımı ise içermiyor.

29. maddede, gerçeğe aykırı bilgiyi dolaşımda tutanlar için “üreten” veya “ortaya atan” değil “yayan” ifadesi kullanılıyor. Bu da sadece adli makamların dezenformasyon olduğuna karar verdiği bir haberi ortaya atanlar değil, onu sosyal medya platformlarında beğenip paylaşanların da bu suçlamayla karşılaşabileceği anlamına geliyor.

Yasa, failin suçu gerçek kimliğini gizleyerek veya ‘bir örgütün faaliyeti çerçevesinde’ işlemesi halinde söz konusu cezanın yarı oranında artırılmasını öngörüyor.

18 Sosyal medyaya “Türkiye modeli” düzenleme: 5 yıla kadar hapis ve sosyal medya kullanmama cezası gündemde, <https://www.indyturk.com/node/391336>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

19 18 Ekim 2022 tarih, 31987 sayılı Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

20 Cumhuriyet, ‘Sansür yasası’nın 29. maddesi ne anlama geliyor? Retweet ya da yorum da suç sayılabilir!, <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/sansur-yasasinin-29-maddesi-ne-anlama-geliyor-retweet-ya-da-yorum-da-suc-sayilabilir-ir-1948043>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

Yasanın verdiği yetkiyle birlikte Bilgi Teknolojileri Kurumu (BTK) ve Basın İlan Kurumu (BİK), dilediği takdirde WhatsApp, Messenger vb. kapalı anlık mesajlaşma uygulamalarından herhangi bir internet kullanıcısının mesajlaşmalarına ilişkin verileri talep edebiliyor.

Yasayla sosyal ağ sağlayıcıları Türkiye'deki aktif bireysel ve kurumsal kullanıcı sayısını, sesli arama sayısı ve süresini, görüntülü görüşme sayısı ve süresi ile anlık mesaj sayısını BTK'ya bildirmekle yükümlü kılındı.

Yasa, ilgili sosyal ağ sağlayıcısını; TCK'da yer alan "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma", "devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma", "devlet sırlarına karşı suçlar", "çocukların cinsel istismarı", "anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar" ve "casusluk" suçlarına konu internet içeriklerini oluşturan veya yayan failere ulaşmak için gerekli olan bilgileri, soruşturma aşamasında savcı, kovuşturma aşamasında ise yargılamanın yürütüldüğü mahkemece talep edilmesi halinde Türkiye'deki temsilcisi tarafından adli mercilere vermekle yükümlü kıldı.

Sosyal ağ sağlayıcıyı, "kişilerin can ve mal güvenliğini tehlikeye sokan içerikleri öğrenmesi ve gecikmesinde sakınca bulunması" halinde bu içeriği ve içeriği oluşturanla ilişkin bilgileri yetkili kolluk birimleriyle paylaşmakla şartlandıran yasa, bu bilgileri veya yasa kapsamında "suçlu" olarak görülen kullanıcıların kullandığı hesaplar hakkında genel bir bilgi vermeyi reddeden ve bu hesaplara yaptırım uygulamayan şirketlere ise ağır cezalar öngörüyor.

Bunlar arasında 30 milyon TL para cezası veya yüzde 95 oranında bant genişliğinin daraltılması yer alıyor. Bu daraltma, platformun Türkiye'de erişilemez duruma getirilmesi anlamına geliyor. Bununla birlikte bir diğer yaptırım da BTK'nın, sosyal medya şirketlerinin küresel cirolarının yüzde 3'ü kadar ceza kesebilecek olmasıdır.

Yasa ile internet haber siteleri de "sürelili yayın" olarak tanımlanarak Basın Yasası kapsamına alındı. Bu da artık bir internet haber sitesinde editöryal işlerde çalışanların da basın kartı alabileceği anlamına geliyor. Basın kartı başvuruları ise Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına yapılacak.

Ancak basın kartı alma koşullarının yanı sıra kartın iptaline ilişkin koşullar da yeniden belirlendi. Buna göre 16. madde kapsamında, basın kartı sahibinin gerekli nitelikleri kaybettiğinin anlaşılması ve basın kartının iptal edilmesi halinde iptal tarihinden itibaren bir yıl, basın ahlak ve esaslarına aykırı faaliyet ve davranışlarda bulunması sonucu iptal edilmesi halinde ise beş yıl boyunca basın kartından mahrum kalmasına karar verildi.

Ayrıca, haber sitelerine de BİK'ten resmi ilan alabilme hakkı tanındı.

Yasa, haber sitelerine faaliyet gösterdiği işyeri adresi, ticari unvanı, elektronik posta adresi, elektronik tebligat adresi, iletişim bilgileri ile yer sağlayıcısının adını, kendi sitelerinden ilan etme zorunluluğu getirdi. Ayrıca bir içeriğin ilk kez sunulmaya başlandığı tarih ile sonraki güncelleme tarihlerinin, her erişildiğinde değişmeyecek şekilde içeriğin üzerinde belirtilmesini şart koştu.

Yasayla, haber sitelerine faaliyet alanlarına ilişkin beyanname verme ve bu beyannamede elektronik tebligat adreslerine yer verme zorunluluğu getirildi. Haber sitelerinin de sürelili yayın kapsamına alınması ve "yargının iş yükünün artacağı" gerekçesiyle beyannamenin Cumhuriyet savcılıkları yerine BİK'e verilmesi öngörüldü. Yasaya göre beyanname yükümlülüğünü yerine getiremeyen veya görülen eksiklikleri iki hafta içinde düzeltmeyen haber sitesi, "sürelili yayın" hakkını elde edemeyecek.

Bununla birlikte internet haber siteleri, yayımladıkları içerikleri doğruluğu, bütünlüğü ve erişilebilirliği sağlanmış şekilde Cumhuriyet Başsavcılığının olası bir talebine karşı iki yıl boyunca muhafaza etmekle yükümlü hale getirildi. Buna uymayanlar için para cezası öngörülüyor.

Yasayla birlikte, resmi ilanların adil bir şekilde gazetelere dağıtılması amacıyla kurulan BİK de tıpkı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gibi yayıncılara ceza verebilecek bir konuma getirildi. Zira bu yasa, BİK'e basılı gazeteler ile internet sitelerine hem ilan kesme hem de para cezası verme yetkisi tanıyor.

A.5. AYM'nin, erişim engelleri hakkındaki pilot kararı

Anayasa Mahkemesi (AYM); aralarında BirGün, Diken, Gazete Duvar, soL, Artı Gerçek ve TarımdanHaber siteleri ile Çiğdem Toker'in başvurularının da yer aldığı dokuz erişim engeli itirazı başvurusu hakkındaki kararını 7 Ocak 2022'de açıkladı.²¹

Yapılan itiraz başvurularını birleştiren AYM, ihlallerin kanundan kaynaklandığını tespit ederek 'pilot karar' usulünün uygulanmasına karar verdi. Yüksek Mahkeme, bu doğrultuda 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Kanunu'nun erişimin engellenmesi kararlarına yönelik 9. maddesinin, basın ve ifade özgürlüğüne engel oluşturduğunu tespit ederek değiştirilmesi gerektiğine hükmetti. Oy birliğiyle alınan kararda, yapılacak yeni düzenlemede bulunması gereken kriterler de sıralandı.

Buna göre erişimin engellenmesinin başvurulacak son çare ya da alınabilecek en son önlem olması, bu yolun keyfi uygulamalara yol açmaması ve özgürlüğün kullanılmasını ortadan kaldıracak düzeyde olmaması için gerekli güvenceleri barındırması, erişim engeli usulünün kapsamının hukuki ve yeterli açıklıkta olması, kamu makamlarının müdahale sınırının ortaya konulması, alternatif başka yaptırımların belirlenmesi, kararlara yönelik istinaf ve temyiz hakkının verilmesi ve alınacak kararlarda denge tutturulması gibi kriterler, AYM'nin önerileri arasında yer aldı.

Mahkeme, kararı gerekli kanuni düzenlemeyi yapması için Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) gönderirken bunun için TBMM'ye bir yıl süre vermiş ve bu süre zarfında aynı konuda geçmişte yapılmış ve ileride yapılacak başvuruları değerlendirmeye almayacağını belirtti. Mahkeme, aynı zamanda kararında, yeni düzenleme yapılmaması durumunda tüm başvuruların hak ihlali ile sonuçlanacağını ifade etti.

Ancak AYM'nin bu kararına rağmen 2022 yılı içinde buna yönelik herhangi bir düzenleme yapılmadı.

A.6. Türkiye'de erişim engelleme yetkisi

Erişim engelleme kararları, Türkiye'de sulh ceza hakimlikleri, mahkemeler ve savcılıklar gibi yargı organları ile bir dizi idari kurum tarafından çeşitli kanunlar, yönetmelikler ve düzenlemeler kapsamında alınabiliyor veya talep edilebiliyor. Genellikle 5651 sayılı kanunun 8, 8/A, 9 ve 9/A maddeleri kapsamında sulh ceza hakimlikleri tarafından verilebilen erişim engeli kararları, 8. madde kapsamında soruşturma evresinde savcılıklar tarafından da verilebiliyor.

²¹ İnternet Haber Sitelerindeki Bir Dizi Habere Erişimin Engellenmesi Nedeniyle İfade ve Basın Özgürlükleri ile Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edilmesi (Pilot Karar), <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyuru-lari/internet-haber-sitelerindeki-bir-dizi-habere-erisimin-engellenmesi-nedeniyle-ifade-ve-basin-ozgurlukleri-ile-etkili-basvuru-hakkinin-ihlal-edilmesi-pilot-karar/>

Bununla birlikte, telif hakları ihlallerini gidermek için 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ek madde 4(3) fıkrası kapsamında erişimin engellenmesi yetkisi Cumhuriyet savcılarına da verildi.

İdari kurumlar, erişimin engellenmesi ile ilgili yetkilendirmeleri farklı kanun, yönetmelik ve düzenlemelerle aldı. 5651 sayılı kanuna istinaden Türkiye'de 20'den fazla farklı kurum ve kuruluşun çeşitli düzenlemeler altında internet içerikleri için erişim engelleme veya talep etme yetkisi bulunuyor.

Bu kurumlar şunlar:

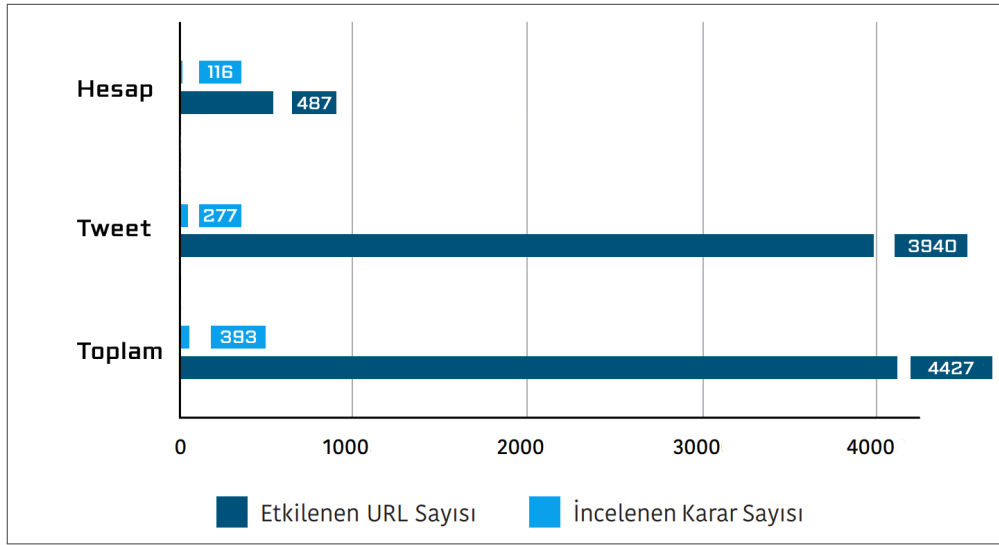
- Cumhurbaşkanlığı ve ilgili bakanlıklar
- Kapatılana kadar Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB)
- TİB kapatıldıktan sonra Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı
- Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB)
- Sağlık Bakanlığı, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK)
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
- Tarım ve Orman Bakanlığı, Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı
- Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Talih Oyunları Daire Başkanlığı
- Türkiye Jokey Kulübü (TJK)
- Spor Toto Teşkilat Başkanlığı
- Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu
- Diyanet İşleri Başkanlığı, Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)
- Yüksek Seçim Kurulu (YSK)
- Ticaret Bakanlığı, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
- Hazine ve Maliye Bakanlığı
- Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu kapsamındaki tüm yetkili kuruluşlar
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı sanayi ve teknoloji il müdürleri
- Valilikler ve İçişleri Bakanlığı
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)
- Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)
- Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki ilgililer
- Reklam Kurulu

B. BULGULAR

Yaptığım açık kaynak taramasına göre 1 Ocak-31 Aralık 2022 tarihlerini kapsayan 12 aylık zaman diliminde Twitter hesabı ve tweet'lerden oluşan en az 4.427 URL'e mahkeme kararlarıyla erişim engeli getirildi.

Bu sayıya, en az 393 mahkeme kararıyla ulaşıldı.

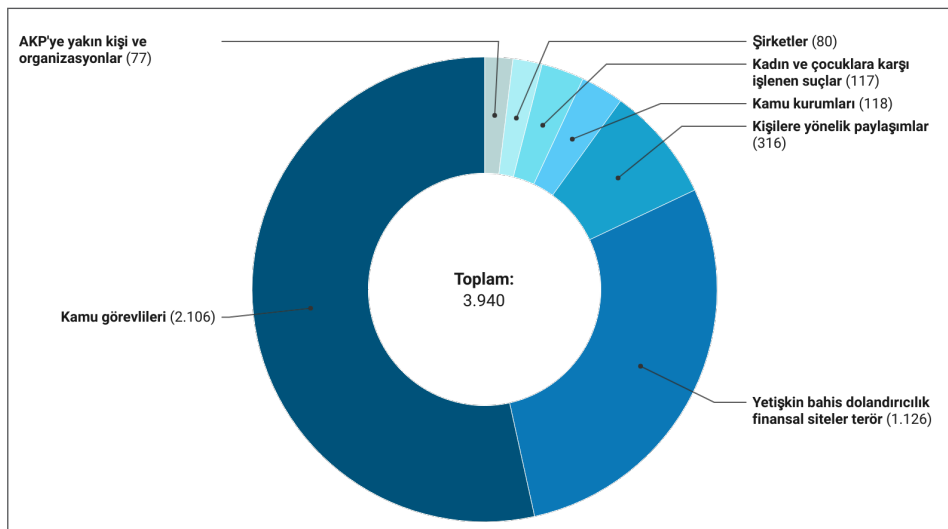
B.1. Engelleme şekline göre dağılım

Bu raporda engellemeler; "Hesap" ve "Tweet" olmak üzere iki farklı kategoride toplandı.

Buna göre 2022 yılında 393 karar sonucunda en az 487 Twitter hesabı ile 3.940 tweet'e erişim engellendi.

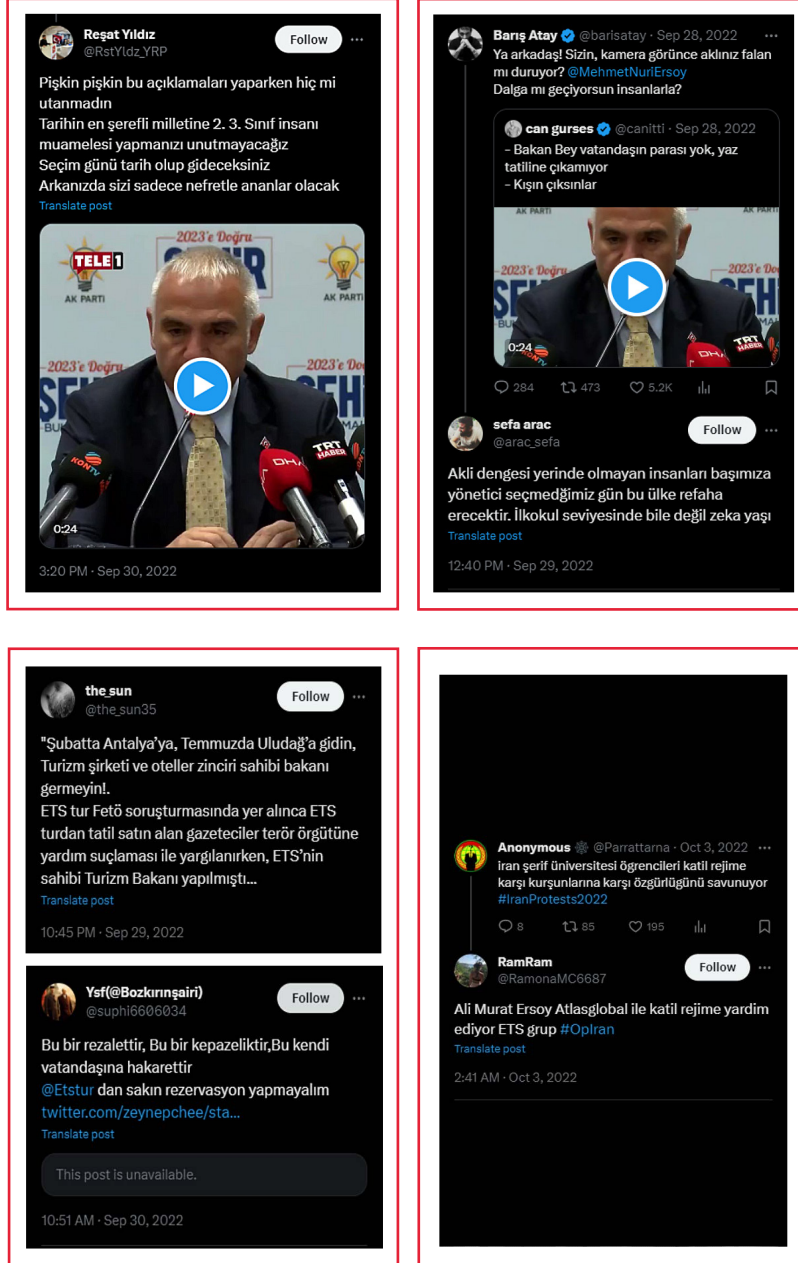
B.2. Engellenen tweet'lerin temel dağılımı

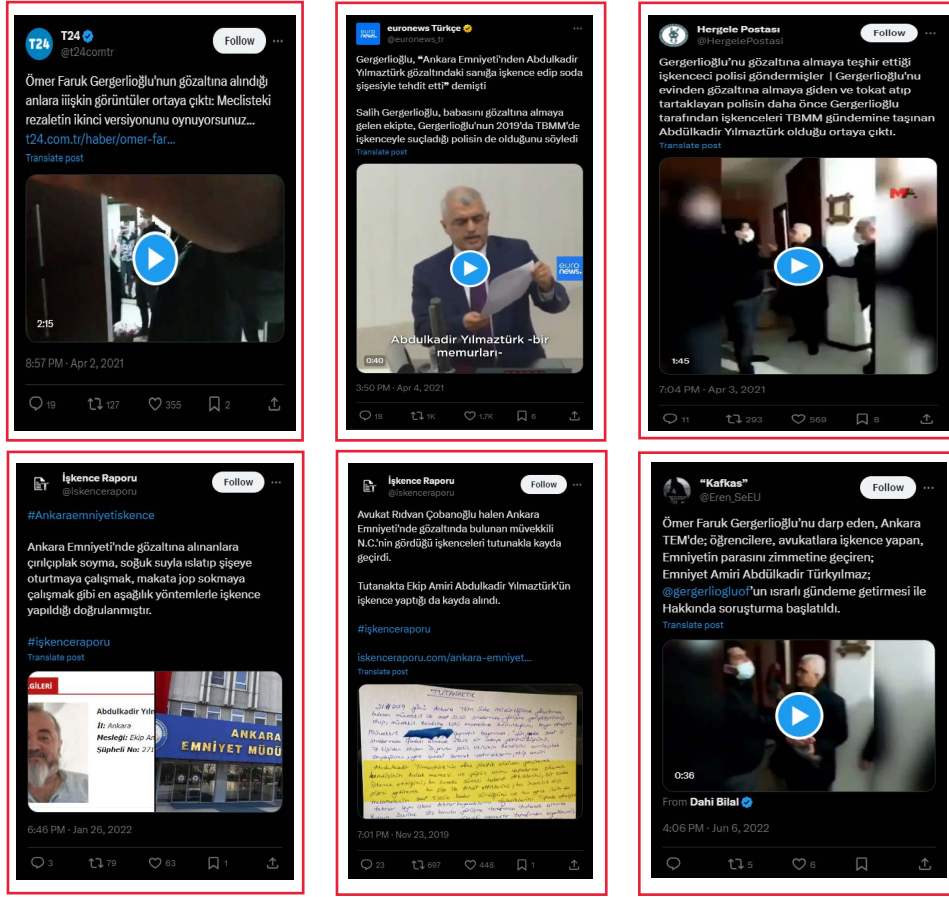
2022'de 3.940 ile en fazla erişim engeli, tweet'ler için verildi.

Bu 3.940 tweet'in konularına göre dağılımına bakıldığında ise 2.106 ile ilk sırada **kamu görevlilerini** konu edinen tweet'ler yer aldı.

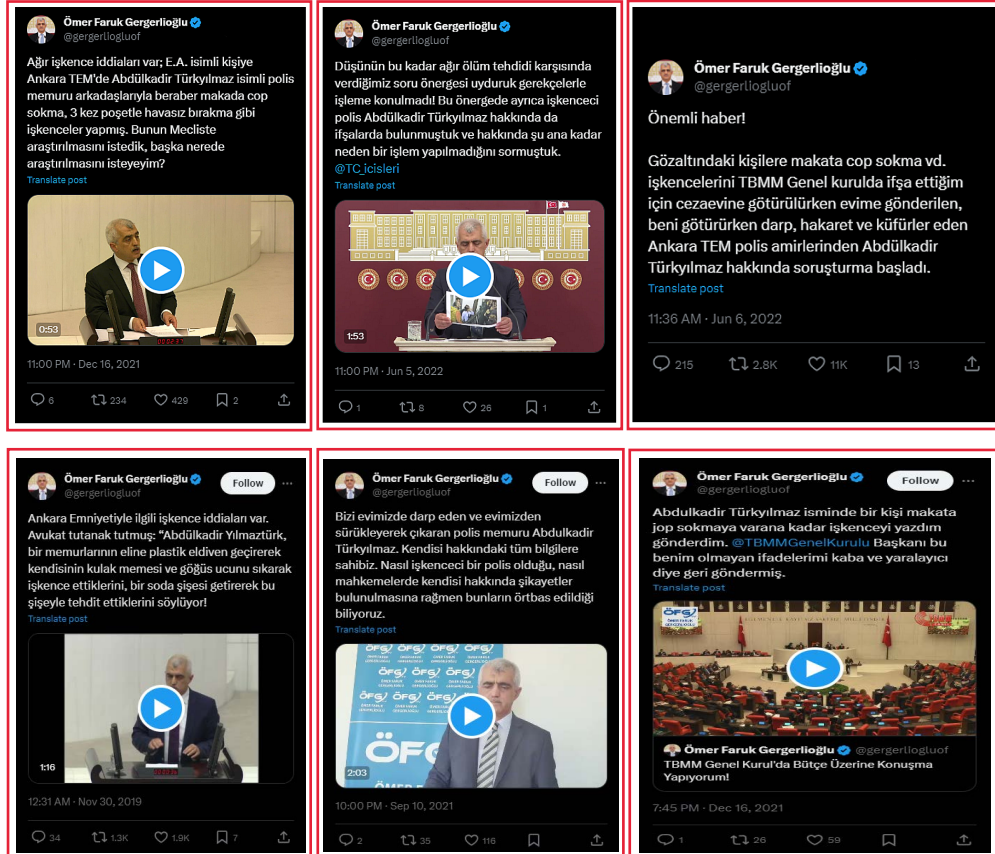
2.106 sayısına 17 mahkeme kararıyla ulaşılırken bu 17 kararın 6'sı Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy hakkındaki tweet'ler için verildi. Bu 6 kararla Ersoy hakkındaki 43 tweet erişime engellendi.

"Kamu görevlileri" kategorisinde en fazla sayıda tweet'in erişime engellendiği karar, Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele (TEM) Şubesinde görevli bir polis memuru hakkındaki tweet'ler için verilen oldu. İlgili polisin gözaltına alınan yurttaşlara işkence uyguladığı iddialarıyla ilgili 1.973 tweet, Ankara 6. Sulh Ceza Hakimliğinin 23 Aralık 2022 tarihli kararıyla erişime engellendi. Kararla aynı zamanda 18 de Twitter hesabı için erişim engeli emri verildi.

Bu karar kapsamında Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (HEDEP) Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun toplam 18 tweet'ine erişim engellendi. Gergerlioğlu, TEM'deki işkence iddialarını kamuoyuna ilk duyuran isim olmuştu.

Engellenen 3.940 tweet'in konularına göre dağılımına bakıldığında, kamu görevlilerinin ardından **"yetişkin, bahis, dolandırıcılık, finansal siteler ve/veya terör"** temalı yayımlar olduğu iddia edilen tweet'ler geldi. Bu kategoride erişim engeli getirilen tweet sayısı 1.126 oldu.

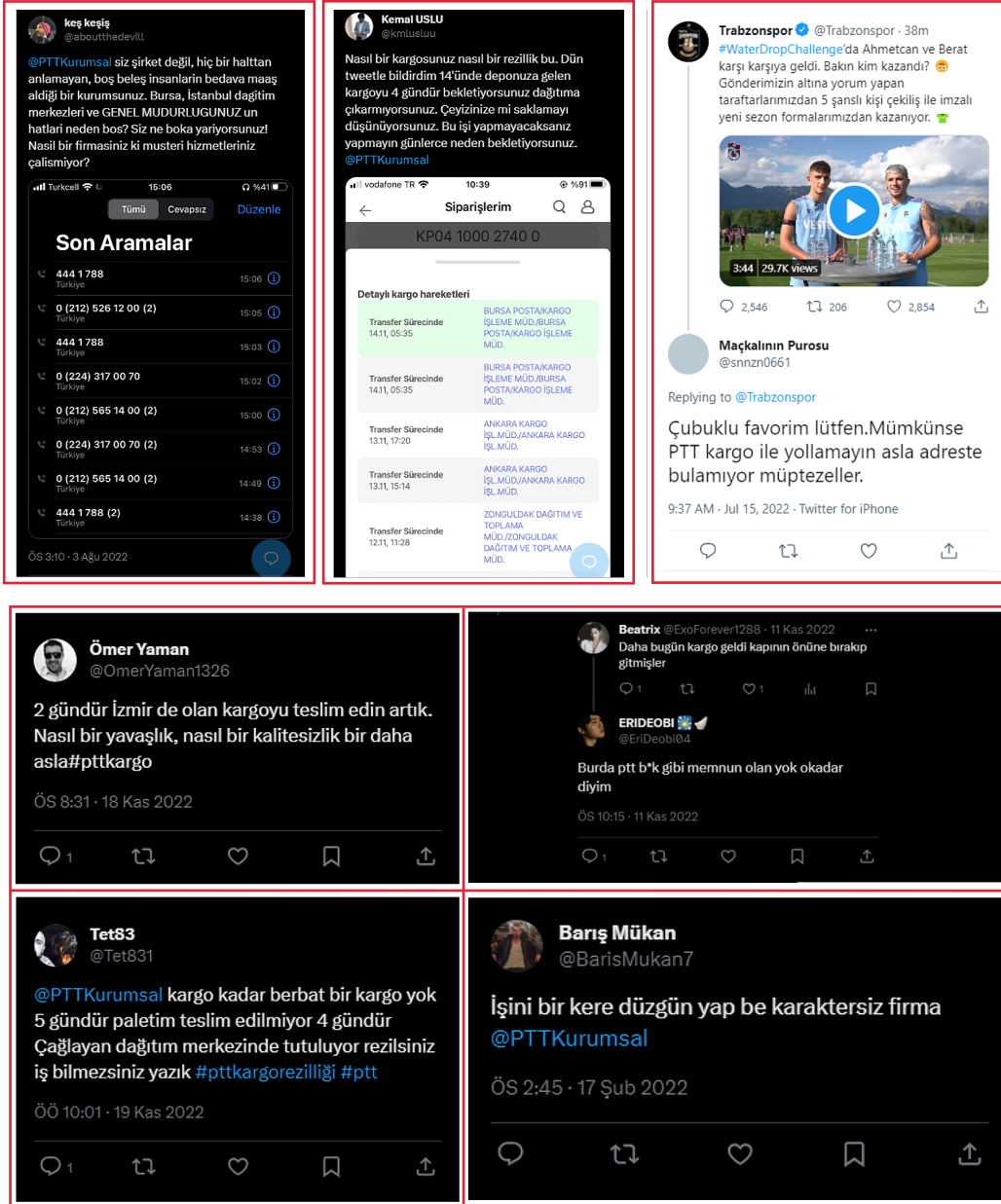
Bu 1.126 tweet'in tümü *"Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine, devletin kurum ve organlarını aşağılayıcı, kamuoyunu yanıltıcı, haksız ve olumsuz algı oluşturunca niteliğe sahip olduğu", "Milli güvenlik ve kamu düzenini tehlikeye attığı" ve "Terör örgütü propagandası yaptığı"* öne sürülerek engellendi.

Bunun yasal dayanağı ise 5651 sayılı kanunun "Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi" başlıklı 8/A maddesi oldu. Bu maddede sunulan gerekçelerden biri olan **"Milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması"**, bu 1.126 tweet'in engellenme gerekçesi olarak gösterildi.

"Yetişkin, bahis, dolandırıcılık, finansal siteler, terör" temalı yayımların ardından ise **kişilere yönelik paylaşımlar** geldi. Bu kategoride toplam 316 tweet'e erişim engeli getirildi.

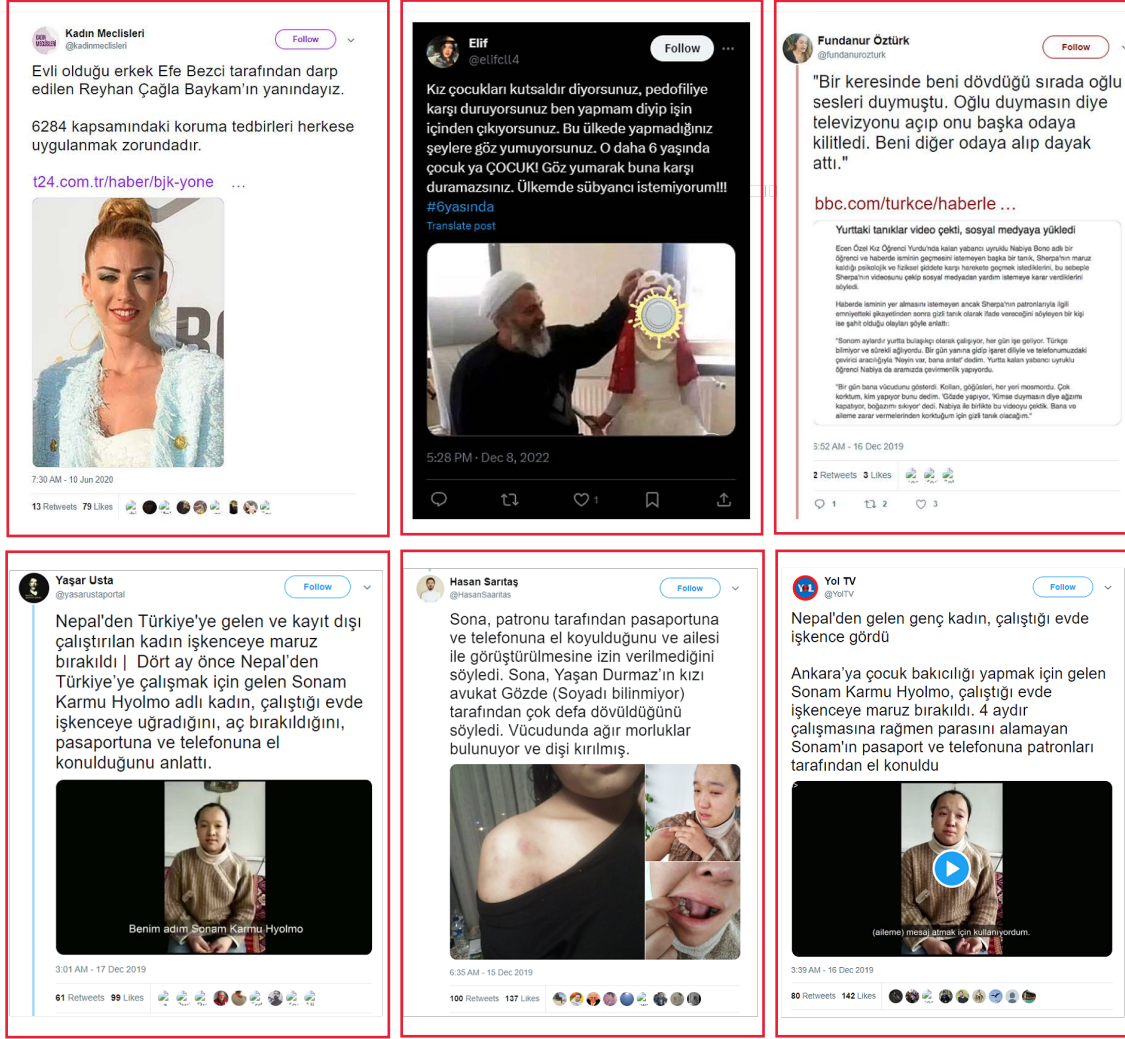
Dördüncü sırada ise **kamu kurumları** hakkındaki tweet'ler yer aldı. Bu kategoride 118 tweet, 20 farklı mahkeme kararıyla erişime engellenirken bu kararların tamamı Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü'nün (PTT) talebiyle verildi. İlgili tweet'lerde PTT'nin hizmetlerinin eleştirildiği görüldü.

Kamu kurumlarıyla ilgili tweet'lerin ardından ise **kadın ve çocuklara karşı işlenen suçlar** ile ilgili tweet'ler geldi. 2022'de bu konuyla ilgili 117 tweet, toplam 7 farklı kararla erişime engellendi.

Bu kategoride en çok, bir sınıf öğretmeni tarafından çekilen ve bir kız öğrencinin "Öğretmenim ben okula gelmek istemiyorum çünkü Mevlüt beni öptü" ifadelerinin yer aldığı videoyla ilgili tweet'ler engellendi. Konuyla ilgili 78 tweet'in, iki farklı kararla erişime engellenmesine hükmedildi.

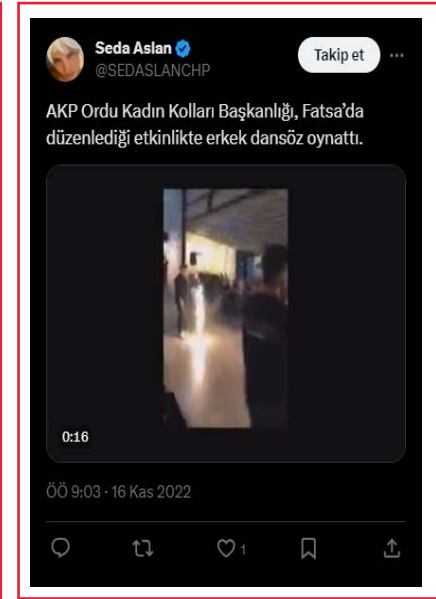
18 yaşında Nepalli Sonam Karmu Hyolmo'nun, bakıcılık yapmak için geldiği Ankara'da patronları tarafından işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı iddialarıyla ilgili 22 tweet, yine bu kategoride olup da iki farklı kararla erişime engellenler arasında yer aldı.

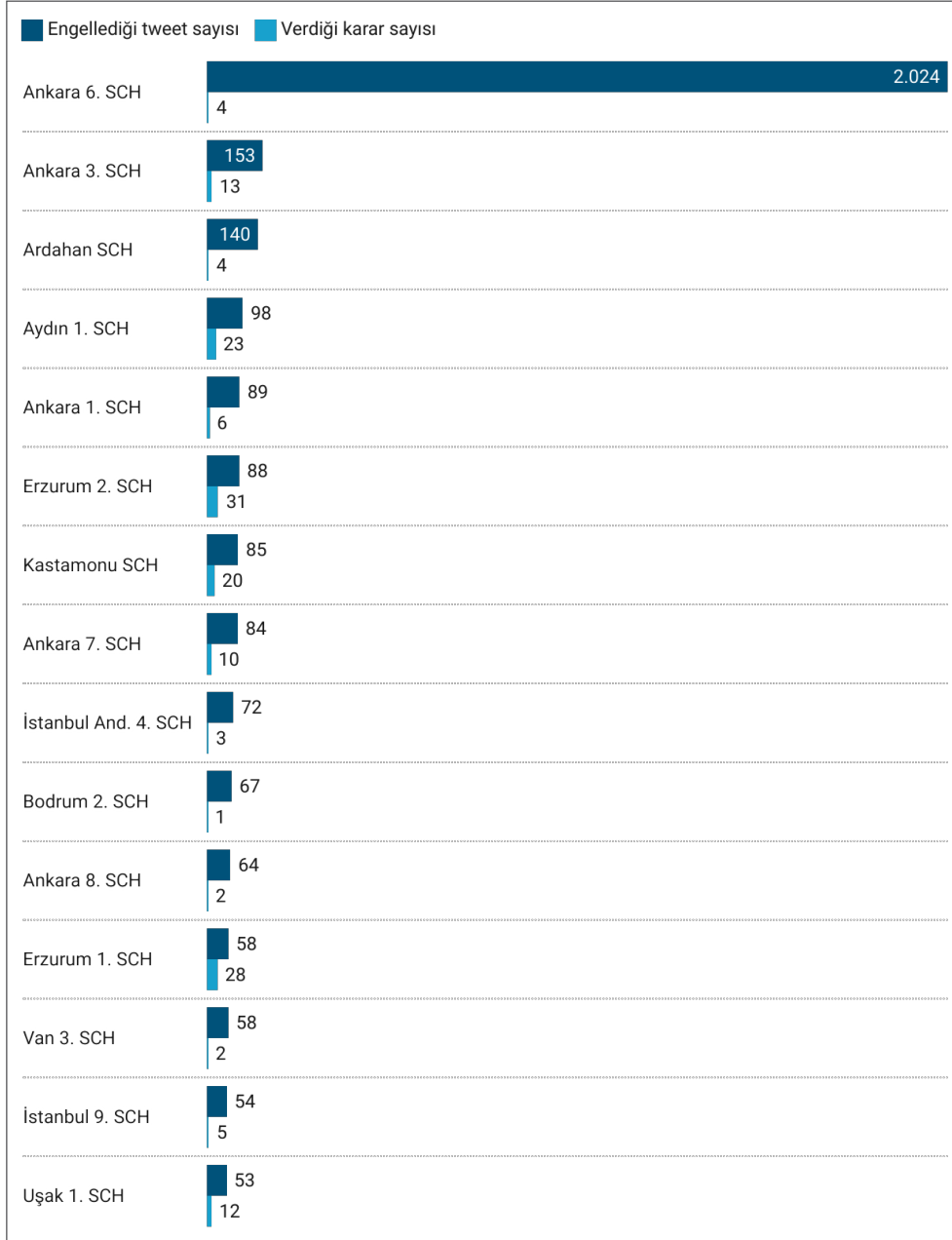
“Şirketler” kategorisinde ise 10 mahkeme kararıyla toplam 80 tweet’e erişim engeli getirildi.

Onun ardından ise **“AKP'ye yakın kişi ve organizasyonlar”** hakkındaki tweet'ler yer aldı. 2022'de bu konuyla ilgili 77 tweet erişime engellendi.

B.3. Engellenen tweet sayısının engelleyen mercilere göre dağılımı

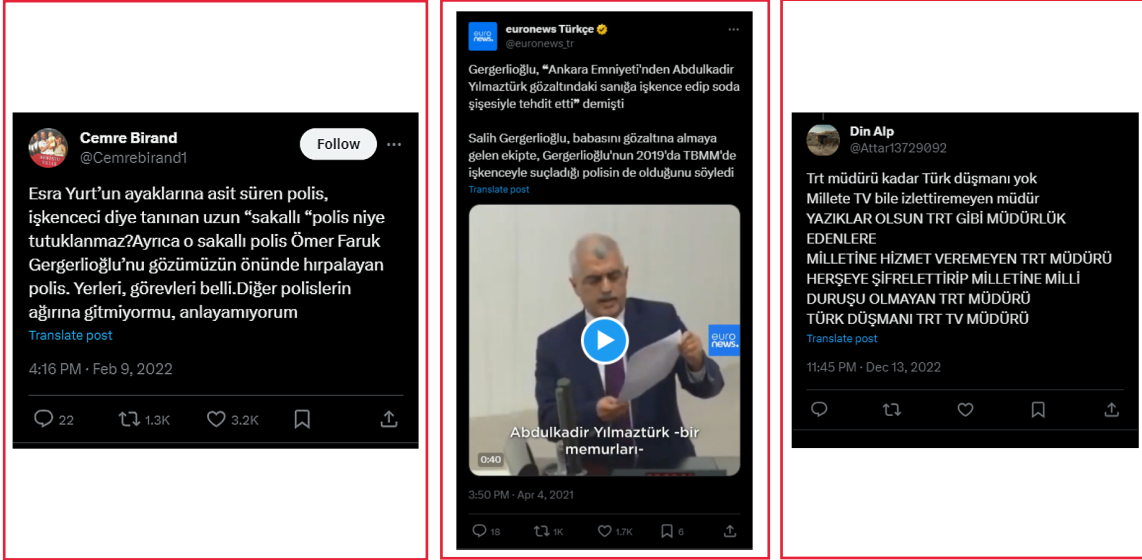
Tweet kategorisinde en çok URL engelleyen mercilerin dağılımına bakıldığında ise ilk beşte Ankara'dan üç sulh ceza hakimliği yer aldı.

Birinci sırada 2.024 URL ile Ankara 6. Sulh Ceza Hakimliği bulunurken onu 153 URL ile Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliği, 140 URL ile Ardahan Sulh Ceza Hakimliği, 98 URL ile Aydın 1. Sulh Ceza Hakimliği ve 89 URL ile Ankara 1. Sulh Ceza Hakimliği takip etti.

Ankara 6. Sulh Ceza Hakimliğinin, ilk 10'da yer alan hakimlikler arasında karar sayısı bakımından (4) en az karar veren hakimlik olmasına rağmen en çok tweet engelleyen merci olmasının nedeni ise "İşkenceci polis" iddialı tweet'ler için verdiği erişim engeli kararı oldu.

Zira hakimlik, 23 Aralık 2022 tarihli bu karar kapsamında 1973 tweet'e erişim engeli getirdi. 18 de Twitter hesabının engellendiği karar kapsamında toplam 1991 Twitter URL'i bu kararla erişime engellendi.

Ankara 6. Sulh Ceza Hakimliğinin erişime engellediği tweet'lerden bazıları şunlar:

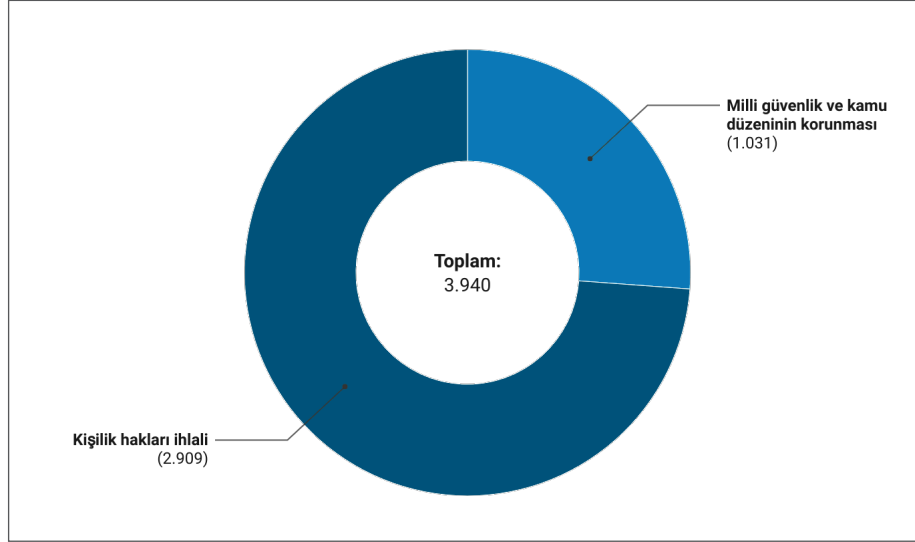

Ankara ve İstanbul'daki hakimlikler tarafından engellenen tweet'lerin büyük çoğunluğu kamu görevlileri ve şirketler hakkında çeşitli iddialar barındıran paylaşımlar oldu. Aydın, Ardahan, Burdur, Bursa, Erzurum, Eskişehir, Kastamonu ve Uşak ve benzeri diğer illerde bulunan hakimlikler tarafından verilen kararlardaki paylaşımların ise "terör örgütü propagandası" barındırdığı iddia edilen tweet'ler için verildi.

72 tweet ile engellediği tweet sayısı bakımından dokuzuncu sırada yer alan İstanbul Anadolu 4. Sulh Ceza Hakimliğinin engellediği tweet'lerden bazıları ise şunlar:

B.4. Engellenen tweet'lerin yasal dayanağı

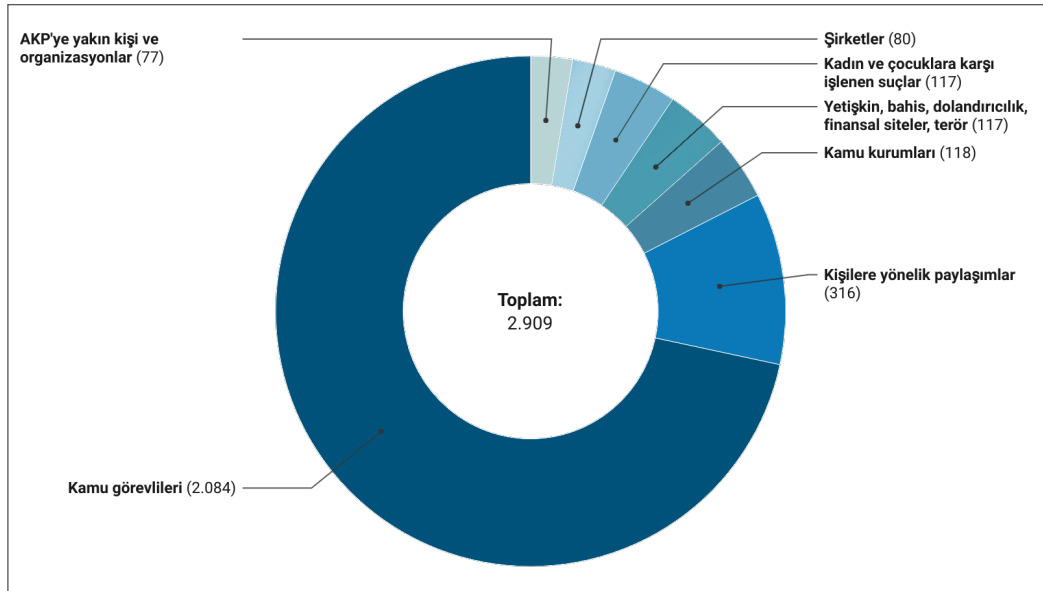
Engellenen tweet'lerin engellenme gerekçelerine, yani yasal dayanağına bakıldığında ise ilk sırada 5651 sayılı kanunun 9. maddesinde belirtilen **"kişilik hakları"** ihlalinin yer aldığı görüldü.

2022'de 2.909 tweet, bu madde dayanak gösterilerek erişime engellendi.

İkinci sırada ise 5651 sayılı kanunun 8/A maddesinde belirtilen "milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması" bulundu.

2022'de bu madde dayanak gösterilerek erişim engeli getirilen tweet sayısı ise 1.031 oldu.

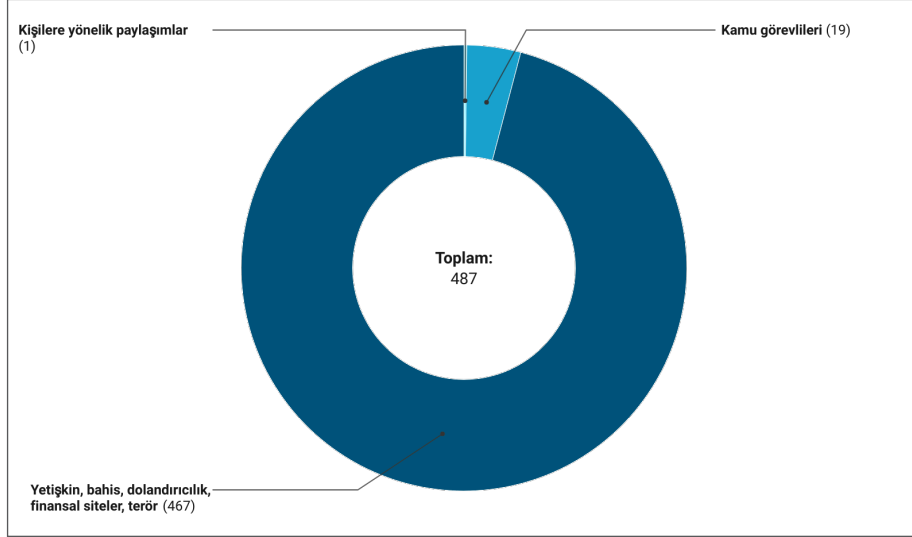
B.5. Kişilik hakları ihlali nedeniyle engellenen tweet'lerin temel dağılımı

Kişilik hakları ihlali nedeniyle engellenen tweet'lerin temel dağılımına bakıldığında, 2.084 ile en çok kamu görevlilerini konu edinen tweet'lerin erişime engellendiği görüldü.

Onu 316 ile kişilere yönelik tweet'ler takip ederken üçüncü sırada ise 118 ise kamu kurumları yer aldı.

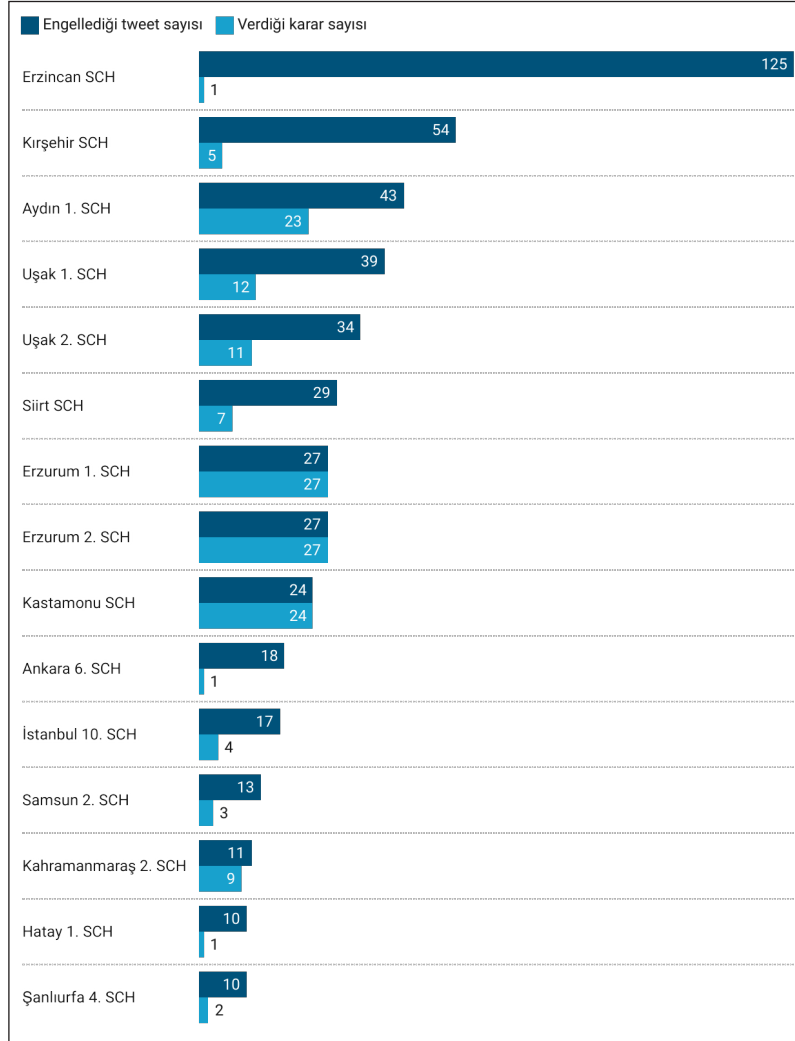
B.6. Engellenen hesapların temel dağılımı

Erişim engelleri Twitter hesapları özelinde ele alındığında ise 487 hesabın erişime engellendiği tespit edildi.

Bu 487 hesabın konularına göre dağılımında ise 467 ile ilk sırada "Yetişkin, bahis, dolandırıcılık, finansal siteler ve/veya terör" temalı yayımlar yaptığı iddia edilen hesaplar yer aldı.

B.7. Engellenen hesap sayısının engelleyen mercilere göre dağılımı

Sayı itibarıyla en çok Twitter hesabı engelleyen merci ise 125 hesapla Erzincan Sulh Ceza Hakimliği oldu. Hakimlik, bu sayıya tek bir kararla ulaştı.

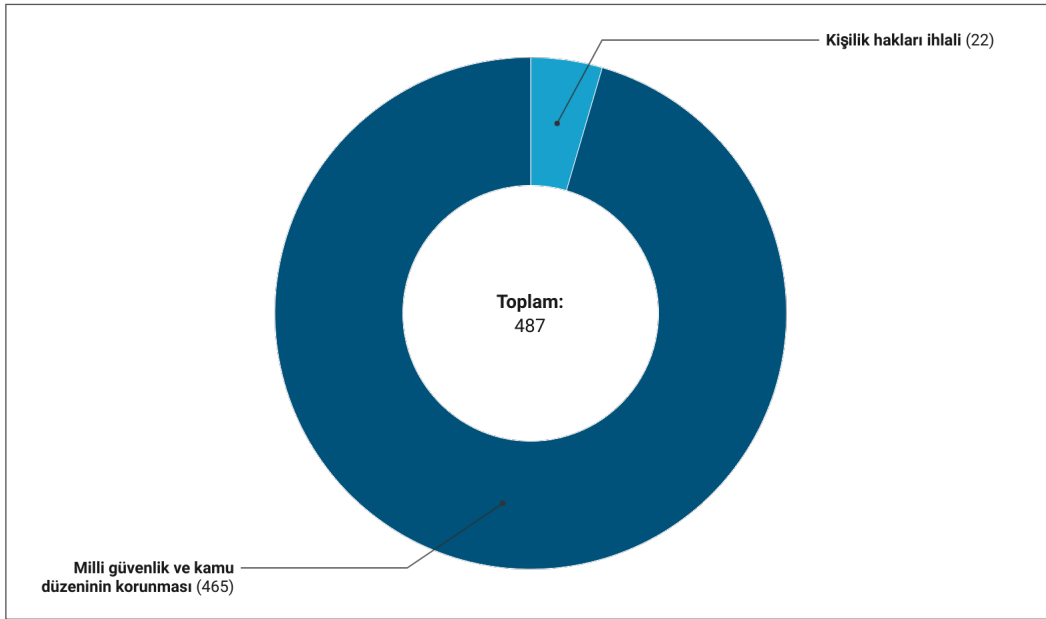
Erzincan'ın ardından ise 54 ile Kırşehir Sulh Ceza Hakimliği, 43 ile Aydın 1. Sulh Ceza Hakimliği ve 39 ile de Uşak 1. Sulh Ceza Hakimliği geldi.

“B.6. Engellenen hesapların temel dağılımı” başlığında da belirtildiği üzere engellenen hesapların çok büyük bir çoğunluğu yetişkin, bahis, dolandırıcılık, finansal siteler ve/veya terör temalı yayımlar yaptıkları gerekçesiyle engellendi.

Bu rapor için incelenen 393 karara bakıldığında ise bu hesapların “terör örgütü propagandası yaptıkları” için engellendiği görüldü.

Zira hesapların, “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine, devletin kurum ve organlarını aşağılayıcı, kamuoyunu yanıltıcı, haksız ve olumsuz algı oluşturucu niteliğe sahip oldukları*”, “*Milli güvenlik ve kamu düzenini tehlikeye attıkları*” ve “*Terör örgütü propagandası yaptıkları*” öne sürülerek engellendiği tespit edildi.

B.8. Engellenen hesapların yasal dayanağı

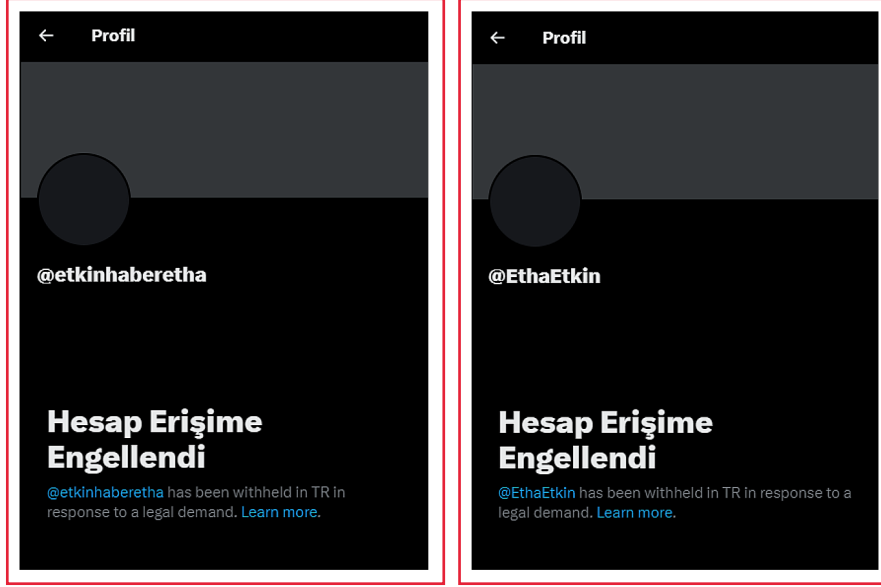
Engellenen hesapların engellenme gerekçelerine, yani yasal dayanağına bakıldığında ise ilk sırada 5651 sayılı kanunun 8/A maddesinde belirtilen “**milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması**”nın yer aldığı görüldü.

2022’de 465 hesap, bu madde dayanak gösterilerek erişime engellendi.

İkinci sırada ise 5651 sayılı kanunun 9. maddesinde belirtilen “**kişilik hakları**” ihlali yer aldı.

2022’de bu madde dayanak gösterilerek erişim engeli getirilen hesap sayısı ise 22 oldu.

B.9. Engellenen Twitter hesapları: ETHA örneği

2022’de 5651 sayılı kanunun 8/A maddesinde belirtilen “milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması” gerekçesiyle engellenen Twitter hesapları arasında gazeteler/haber ajanslarının, haberlerini paylaştığı resmi hesapları da yer aldı.

Etkin Haber Ajansı’nın (ETHA) Twitter hesabı, bu gerekçeyle kapatılan haber kaynağı hesaplarından biri oldu.

ETHA’nın “@etkinhaberetha” kullanıcı isimli hesabı, Erzurum 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 16 Mayıs 2022 tarihli kararıyla erişime engellendi.

Bu engellenmenin ardından ETHA, haberlerini paylaşmak üzere “@EthaEtkin” kullanıcı ismiyle yeni bir hesap açtı. Ancak ajansın bu hesabı da Antalya 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 28 Ekim tarihli kararıyla erişime engellendi.

Bununla da bitmedi. Ajansın 28 Ekim tarihinde Antalya 2. Sulh Ceza Hakimliği tarafından erişime engellenen “@EthaEtkin” kullanıcı isimli hesabı, bu kez de Hatay 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 20 Aralık tarihli kararıyla zaten engelli olmasına rağmen bir kez daha engellendi.

ETHA’ya ait iki farklı kullanıcı adına sahip Twitter hesabı, üç farklı kararla iki kez erişime engellendi.

Ancak ETHA’nın 2022 yılında maruz kaldığı erişim engelleri yalnızca Twitter hesaplarına uygulananlarla sınırlı değil.

Free Web Turkey tarafından yayımlanan 2022 İnternet Sansürü Raporu’na göre²² ETHA, haber siteleri arasında 2022’de alan adı en çok engellenen yayımcı oldu. 2022’ye etha28.com alan adı üzerinden yayım yaparak başlayan ETHA, yılı etha49.com adresinden yayım yaparak kapattı. Buna göre 2022’de ajansın tam 21 alan adı erişime engellendi.

²² Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği, Free Web Turkey, Free Web Turkey ‘2022 İnternet Sansürü Raporu’, Ekim 2023, <https://www.freewebturkey.com/free-web-turkey-2022-internet-sansuru-raporu-yayimlandi>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023), <https://www.freewebturkey.com/images/Free%20Web%20Turkey%202022%20Internet%20Sansuru%20Raporu%20-%20FWT.pdf> (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

C. RAKAMLARA YANSIMAYAN ERİŞİM ENGELİ VAKALARI

2022’de Twitter’a uygulanan sansür konusunda raporumuzda yer alan verilere yansımayan vakalar ile erişim engeli konusunda farklı gelişmeler de yaşandı.

C.1. Emniyet Genel Müdürlüğü, ‘Yağ fiyatları’ paylaşımı nedeniyle 45 hesap hakkında inceleme başlattı

Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), 6 Mart 2022’de yayımladığı açıklamayla ‘Yağ fiyatları’ üzerinden provokatif ve dezenformasyon içeren paylaşımlarda bulunduğu öne sürülen 45 hesap hakkında işlem başlatıldığını duyurdu.²³

EGM, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun “Sosyal medya üzerinden, birtakım siyasi manipölasyonlarla bu milletin ‘Şu bitecek, bu bitecek’ diye marketlere gitmesini tahrik edenlere gereğini yaparız. Türkiye’nin bu konularda herhangi bir eksikliği söz konusu değildir” açıklamasının²⁴ ardından yağ fiyatları üzerinden paylaşım yapan hesaplar hakkında işlem başlatıldığını duyurdu.

EGM yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullandı:

“Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı ve bağlı il birimlerince, kanunların verdiği yetki ve sorumluluk çerçevesinde, suç ve suçlularla mücadele amacıyla internet ortamında 7/24 esasına göre sanal devriye faaliyetleri yürütülmektedir. Yürütülen sanal devriye faaliyetleri kapsamında, Twitter isimli sosyal medya platformu üzerinde “Yağ fiyatları” üzerinden provokatif ve dezenformasyon içeren paylaşımlarda bulunan 45 hesap hakkında işlemlere başlanılmıştır.”

23 Emniyet Genel Müdürlüğü, 06.03.2022 Tarihli Basın Açıklaması, <https://egm.gov.tr/06032022-tarihli-basin-aciklamasi>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

24 BirGün, İçişleri Bakanı Soylu: Milleti markete gitmeye tahrik edenlere gereğini yaparız, <https://www.birgun.net/haber/icisleri-bakani-soylu-milleti-markete-gitmeye-tahrik-edenlere-geregini-yapariz-379536>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

C.2. Gazeteci Metin Cihan'ın Twitter hesabı askıya alındı

Yurttaş gazeteci Metin Cihan'ın Twitter hesabı 17 Temmuz 2022'de askıya alındı.

Cihan, Instagram hesabından yayımladığı videoda²⁵, Nurettin Canikli'ye dair paylaştığı belgeler ve iddialar sebebiyle Twitter hesabının şikayet edildiğini ve hesabına sınırlama getirildiğini söyledi.

Cihan videoda şu ifadeleri kullandı:

"Bir süredir Nurettin Canikli'nin yolsuzluklarını ve kirli ilişkilerini açığa çıkaran paylaşımlar yapıyorum. O da rahatsız oluyor doğal olarak. Oturmuş, düşünmüş, nasıl engelleyeceğine kafa yormuş anlaşılan ve konuyla ilgili neredeyse bütün tweetlerime çok sayıda, çok sayıda şikayet gönderiyorlar, 'özel bilgi ifşası' diye. Özel bilgi ifşası dedikleri de şirketlerin adresleri, bilgileri, şirketlerinin bu pis işlerde kullandıkları dokümanlar, yazışmalar, banka hesapları, transferler vesaire vesaire. Kim ne derse desin ben bunları özel bilgi olarak görmüyorum. Bunlarda kamu yararı görüyorum ve ne olursa olsun paylaşmanın bir yolunu bulacağımdan emin olabilirsiniz. Zaten onun için buradayım."

Cihan'ın hesabı, 18 Temmuz 2022'de yeniden açıldı.²⁶

C.3. İstiklal Caddesi'ndeki patlamanın ardından Twitter'a bant daraltma uygulandı

13 Kasım Pazar günü İstiklal Caddesi'nde yaşanan bombalı saldırının ardından olayla ilgili haberlerin engellenmesine yönelik bir dizi yaptırım uygulandı.²⁷

Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre saat 16.20'de meydana gelen patlamanın ardından, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) bağlı olduğu Kültür ve Turizm Bakanlığının talebiyle, saat 17.18'de patlamayla ilgili haberlere geçici olarak yayın yasağı getirildi.²⁸

²⁵ Metin Cihan, Instagram, <https://www.instagram.com/p/CgH6raxoxVw/>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

²⁶ Metin Cihan, Twitter, <https://twitter.com/metcihan/status/1548802832320585728/photo/4>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

²⁷ Free Web Turkey, BTK, bant daraltma işleminin yasal dayanağını açıkladı: Biz kararı aldık, hakime de onaylattık, <https://www.freewebturkey.com/en/btk-bant-daraltma-isleminin-yasal-dayanagini-acikladi-biz-karari-al-dik-hakime-de-onaylattik>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

²⁸ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Geçici Yayın Yasağı Kararı, <https://www.rtuk.gov.tr/gecici-yayin-yasagi-karari-4395>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

Saatler 18.27'yi gösterdiğinde ise bu kez de İstanbul 10. Sulh Ceza Hakimliğinin kararıyla bir başka yayın yasağı getirildi.²⁹ Üstelik bu, Kültür ve Turizm Bakanlığının talebi üzerine verilen kararına aksine geçici bir yayın yasağı değildi.

Yayın yasağı kararlarıyla birlikte, aynı gün olay hakkında bir başka sansür kararı daha geldi. İhlas Haber Ajansı (İHA), 18.30'da geçtiği haberde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun (BTK) Taksim'de meydana gelen patlama sonrası ortaya çıkan basın etiğine aykırı görüntülere ilişkin sosyal medya platformlarında bant daraltma uygulaması yaptığını duyurdu.³⁰

Böylelikle Twitter, Facebook, YouTube ve Instagram erişilemez duruma getirildi ve yayın yasağı kararından önce yapılan haberlere de ulaşamadı. Bant daraltma işlemi, 14 Kasım Pazartesi günü sabah 06.00 itibarıyla, yaklaşık 12 saat sonra sona erdi.³¹

C.4. Twitter, Cumhurbaşkanlığı'nın talebiyle 2020'de alınan erişim engeli kararlarını kullanıcılara tebliğ etmeye başladı

Twitter, Cumhurbaşkanlığı'nın talebiyle 130 hesap hakkında 2020 yılında alınan erişim engeli kararını kullanıcılara iletmeye başladı.³² Twitter'ın kullanıcılara gönderdiği mailde "Herhangi bir işlem yapılmamıştır, ancak ileride bir işlem yapmak durumunda kalabiliriz" denildi.

Cumhurbaşkanlığı'nın Twitter hesapları hakkındaki erişim engeli talebinin gerekçesi ise "Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi" oldu.

Mahkeme, Cumhurbaşkanlığı talebini "milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması" kapsamında kısmen kabul etti.

Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliği, Cumhurbaşkanlığı'nın talebiyle ilgili kararını 1 Mayıs 2020'de verdi. Cumhurbaşkanlığı tarafından toplamda 153 hesabın erişime engellenmesi istendi. Mahkeme, erişim engeli talebini kısmen kabul etti ve 130 hesabın erişime engellenmesine hükmetti. 23 hesap hakkında ise erişim engeli talebi reddedildi. Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliği'nin kararında, hesabı kapatılan kullanıcıların hangi paylaşımlarından ötürü bu kararın alındığı belirtmedi.

C.5. Taşkesenlioğlu talep etti, mahkeme eşine tweet atma yasağı koydu

Halk TV yazarı İsmail Saymaz, 2 Eylül 2022 tarihinde yayımlanan "Sedat Peker'e Soylu Davası" başlıklı köşe yazısında Sedat Peker'in "rüşvet çarkı" iddialarının odağında bulunan AK Parti milletvekili Zehra Taşkesenlioğlu'nun, eşi Ünsal Ban'a "tweet atma yasağı koydurduğunu" yazdı.³³

Yazısında AKP'li Taşkesenlioğlu'nun mahkemeye başvurduğunu belirten Saymaz, avukatının da Taşkesenlioğlu'nun siyasi itibarı ve saygın kişiliğinin zarar gördüğünü savunduğunu aktardı.

29 Diken, Taksim saldırısı: Soruşturma çelişkilerle ilerliyor, <https://www.diken.com.tr/taksim-saldirisi-sorusturma-celiskiler-le-ilerliyor/>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

30 İhlas Haber Ajansı, BTK'dan Taksim patlaması sonrası sosyal medyada bant daraltma uygulaması, <https://www.ihf.com.tr/haber-btkdan-taksim-patlamasi-sonrasi-sosyal-medya-bant-daraltma-uygulamasi-1120241>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

31 Netblocks, Twitter, <https://x.com/netblocks/status/1591987664428965889>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

32 Independent Türkçe, Twitter Cumhurbaşkanlığı'nın talebiyle 2020'de alınan hesap kapatma kararlarını kullanıcılara tebliğ etmeye başladı, <https://www.indyturk.com/node/545106>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

33 Halk Tv, Sedat Peker'e Soylu Davası, <https://halktv.com.tr/makale/sedat-pekere-soylu-davasi-690987#kutu1>, (Erişim tarihi: 23.11.2023)

Saymaz, şunları yazdı:

“Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı Kanun’un ‘Önleyici Tedbir Kararları’ başlıklı beşinci maddesi kapsamında işlem yapılması istendi. Şiddet mağduru kadınlar için düzenlenen bu maddede ‘Şiddet mağduruna yönelik tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunulmaması’ için önlemler düşünülmüş. Dilekçede ‘Paylaşımların kaldırılarak, benzer paylaşımların yapılmamasına yönelik tedbir kararı verilmesi elzemdir’ ifadesi yer aldı. Atılmış tweetlerin silinmesi, gelecekte atılacak olanların daha şimdiden yasaklanması isteniyor.

“Gel gör ki... Hakim talebi aynen kabul etti. Kararda, 6284 sayılı Kanun’un 5/1-a maddesi gereği Ban’ın üç ay boyunca şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunulmamasına karar verildi. Aksi takdirde üç günden 10 güne kadar zorlama hapsin uygulanacağı bildirildi.”

D. TWITTER 2022 ŞEFFAFLIK RAPORU'NDA TÜRKİYE

Sosyal medya şirketleri, her yıl bir önceki yıla dair kullanıcı verileri, kayıtları ve içeriğin kaldırılmasına yönelik taleplerle ilgili olarak çeşitli istatistikleri gösteren şeffaflık raporları yayımlıyor. Bu raporların temel amacı, resmi makamların sosyal medya şirketlerinden ne tür ve kaç içeriğin kaldırılmasını istediği, kullanıcılarla ilgili hangi verileri talep ettiği ve bu taleplerinin kaçının yerine getirildiğiyle ilgili verileri şeffaf bir şekilde kullanıcılarla paylaşmak.

Sadece resmi makamların değil, bu konuda kişilerden gelen talepleri de gösteren bu raporlarla aynı zamanda kullanıcıların farkındalığını artırmak ve değişip gelişen şeffaflık kavramının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak hedefleniyor.

ABD'li iş insanı Elon Musk tarafından satın alınana kadar Twitter, her ülke özelinde bir önceki yıla dair verileri gösteren raporunu her yıl düzenli bir şekilde yayımlıyordu. Ancak Ekim 2022'de Musk tarafından satın alındıktan sonra bu çalışma durduruldu.

2023'ün Nisan ayının ortasına gelindiğinde dahi 2022'deki verileri gösteren raporun neden yayımlanmadığı merak edilirken Twitter, şeffaflık raporları hakkında bir açıklama yaptı.

25 Nisan 2023'te Twitter Blog'da yayımlanan açıklamada "İçerik moderasyonundaki yenilikler ve düzenleyici ortamdaki değişiklikler ışığında şeffaflık raporlama yaklaşımımızı gözden geçiriyoruz. Bu dönem için (1 Ocak - 30 Haziran 2022) önceki formatımızda resmi bir şeffaflık raporu yayınlamayacağız." ifadeleri yer aldı.³⁴

Açıklamanın devamında ülkeler özelinde değil tüm dünya genelindeki kaldırma taleplerini gösteren yüzeysel bir veri yayımlandı.

Bu veride Türkiye'nin en çok içerik kaldırma talebinde bulunan ülkeler arasında Japonya ve Güney Kore'nin ardından üçüncü sırada yer aldı. Türkiye'nin kaç içerik için kaldırma talebinde bulunduğu ise belirtilmedi:

"Twitter, raporlama döneminde dünya genelinde hükümetlerden içerik kaldırmaya yönelik yaklaşık 53.000 yasal talep aldı. Twitter'ın bu taleplere uyum oranı, talepte bulunan ülkeye göre değişiklik gösterdi. En çok talepte bulunan ülkeler Japonya, Güney Kore, Türkiye ve Hindistan oldu."

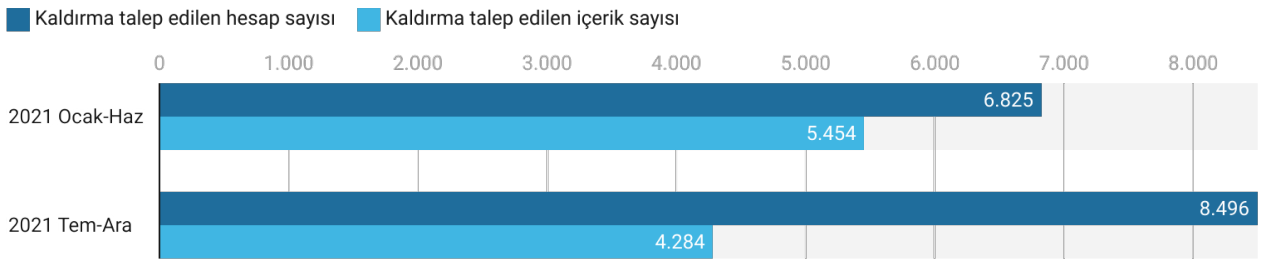
³⁴ Twitter Blog, An update on Twitter Transparency Reporting, https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2023/an-update-on-twitter-transparency-reporting,

D.1. 2021’de de en çok gazeteci hesabı kapattırmaya çalışan ülke Türkiye’ydi

Twitter’ın 2021 Temmuz-Aralık dönemine ait verileri gösteren raporunda³⁵ ise içerik kaldırılması konusunda Türkiye’den gelen hukuki talep sayısında da belirgin bir artış olduğu görüldü.

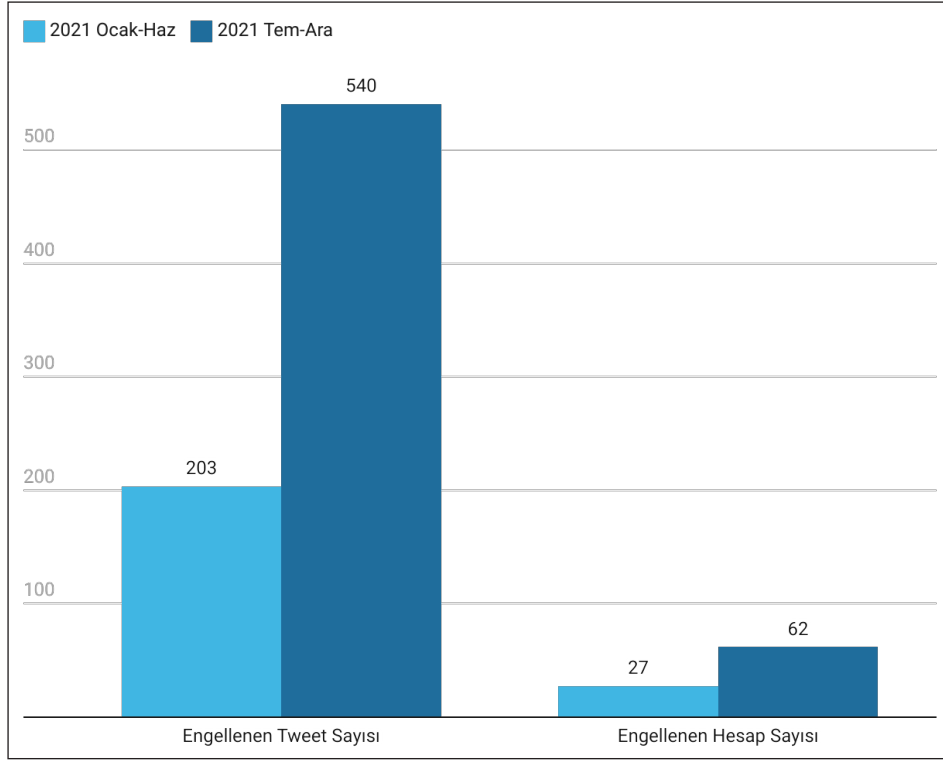
Rapora göre Türkiye, resmi makamlar tarafından en çok hukuki “içerik kaldırma” talebinde bulunan ülkeler arasında Japonya, Rusya ve Güney Kore’nin ardından dördüncü sırada yer aldı. Bununla birlikte dünya genelindeki toplam hukuki talep hacminin %97’sini Japonya, Rusya, Güney Kore, Türkiye ve Hindistan’dan oluşan beş ülkenin oluşturduğu ve bu beşlinin son üç yılda Twitter’a en fazla hukuki talep gönderen ülkeler olduğu vurgulandı.

Raporda, Türkiye resmi makamlarının Temmuz-Aralık 2021 döneminde 8.496 hesap hakkında 4.284 ayrı içerik kaldırma talebinde bulunduğu ve bunun, yılın ilk yarısındaki kaldırma taleplerine kıyasla %24’lük bir artış anlamına geldiği belirtildi.

Bu taleplere paralel olarak, Türkiye’nin talebiyle erişime engellenen tweet ve hesap sayısında da yılın ilk yarısına kıyasla iki katı oranında bir artış yaşandı. Zira Türkiye’den gönderilen mahkeme kararları ve hukuki talepler neticesinde 2021’in Temmuz-Aralık döneminde 540 tweet, 62 de hesabın erişime engellendiği belirtildi. 2021’in Ocak-Haziran döneminde ise 203 tweet, 27 hesap erişime engellenmişti.

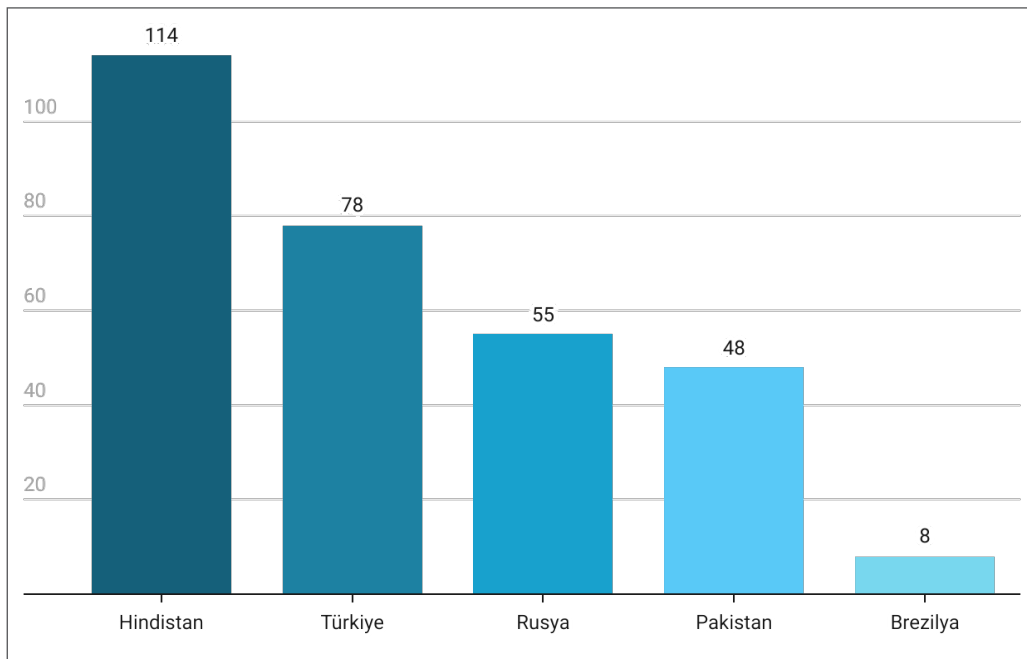
³⁵ Twitter Şeffaflık Merkezi, Türkiye raporu, <https://transparency.twitter.com/tr/reports/countries/tr.html>

“Onaylanmış gazeteciler ve haber kaynakları” başlığında paylaşılan veriler de dünyadaki sansür ikliminin, etkisini her geçen gün artırdığını bir kez daha gözler önüne serdi.

Zira burada, hesabı Twitter tarafından onaylanan gazeteciler ve haber kaynakları hakkında mahkeme kararları ve diğer hukuki talepler yoluyla en çok erişim engelleme talebinde bulunan ülkeler sıralandı ve yılın ilk dönemine kıyasla dünya genelinde %103'lük bir artış yaşandığı kaydedildi.

Rapora göre Türkiye, 78 taleple onaylı hesaplar hakkında en çok engelleme talebinde bulunan ülkeler arasında Hindistan'ın ardından ikinci sırada yer aldı. Bu sayı, 2021'in ilk döneminde ise 59'du.

E. İNTERNET VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORLARINDA TÜRKİYE

E.1. Freedom House “İnternette Özgürlük” Raporu

ABD merkezli düşünce kuruluşu Freedom House, her yıl, internet özgürlüğü konusunda dünya genelinde ülkeleri sınıflandıran “Freedom on the Net” (İnternette Özgürlük) isimli bir rapor yayımlıyor.

2022 yılına ait verilerin paylaşıldığı “İnternette Özgürlük 2022: İnternetin Otoriter Revizyonu ile Mücadele” başlıklı raporda Freedom House, 70 ülkenin değerlendirmesini yaptı ve internetin 17 ülkede “özgür”, 32 ülkede “kısmen özgür” olduğunu, 21 ülkede ise “özgür olmadığını” kaydetti.³⁶

Raporda Türkiye, önceki yıllarda olduğu gibi 2022’de de “internetin özgür olmadığı ülkeler” arasında yer aldı. İnternet özgürlüğü bakımından 2021’de 100 üzerinden 34 puana sahip olan Türkiye’nin 2022’de puanı 32’ye düştü ve internet özgürlüğü gerileyen 28 ülke arasında konumlandı.

18 Ekim 2022’de yürürlüğe giren “Dezenformasyon Yasası”na da değinilen raporda, kanunun “yanıltıcı bilgiyi” savcılar ve hakimlerin takdirine bıraktığına ve hapis cezası öngördüğüne dikkat çekildi. Raporda, bu kanunun hükümetin sosyal medyada kontrolünü artıracığı ve seçim öncesi muhalefeti bastıracağı vurgulandı.

Raporun Türkiye’ye ilişkin özet bölümünde şunlar kaydedildi:

“Türkiye’de internet özgürlüğü gerilemeye devam etti. 2020’de kabul edilen sosyal medya yasası, platformları, bağımsız ve eleştirel medya kuruluşlarının web sitelerinden içerik kaldırmaya zorlamak üzere kullanıldı. Muhalif siyasetçiler de dahil, binlerce çevrimiçi kullanıcı, sosyal medya faaliyetleri nedeniyle suçlamalarla karşı karşıya kaldı. Otosansür, hükümet yanlısı kuruluşların artması ve bağımsız medya sitelerinin engellenmesi, daha az çeşitli bir çevrimiçi alan yarattı. Üstelik, hükümet yanlısı troll ağları, açık sözlü aktivistlere karşı karalama kampanyaları düzenledi ve önde gelen gazeteciler, çevrimiçi haberlerinden dolayı fiziksel şiddete maruz kaldı. Milletvekilleri, kasıtlı olarak yalan haberleri çevrimiçi ortamda yayanlara cezai yaptırımlar uygulayacak ve hükümetin çevrimiçi alandaki kontrolünü daha da güçlendirebilecek bir ‘dezenformasyon’ yasa tasarısı önerdiler.

³⁶ Freedom on the Net 2022: Countering an Authoritarian Overhaul of the Internet, <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2022-10/FOTN2022Digital.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

E.2. RSF Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi

Basın özgürlüğünü savunan uluslararası bir sivil toplum kuruluşu Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), her yıl yayımladığı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi ile ülkelerin basın özgürlüğü karnesini ortaya koyuyor.

RSF'nin 2022 raporunda Türkiye, bir önceki yıla göre dört sıra yükselerek 180 ülke içerisinde 149. sırada yer aldı.³⁷

Raporda, Türkiye'nin "medyaya dönük baskılara karşı sivil toplum hareketinin gösterdiği mücadele sayesinde endekste dört sıra ilerlediği" belirtildi.

Rapora göre geçen yıl yakınındaki ülkelerdeki kötü gidiş nedeniyle listede bir sıra öne çıkan Türkiye, son bir yılda ise gazetecilere yönelik şiddete karşı yapılan kitlesel eylemler, hak aramalarda yaşanan kimi kazanımlar, baskıda aşırıya kaçıldığı görüşüyle bazı mahkemelerden çıkan olumlu kararlar ve gazetecilere dönük tutuklamaların azalma göstermesi sayesinde 149. oldu.

Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nin 2022 yılı sonuçlarına göre 180 ülkeden 8'inde özgürlük durumu "iyi", 40'ında "tatmin edici", 62'sinde "sorunlu", Türkiye'nin de aralarında olduğu 42 ülkede "kötü", 28 ülkede ise "çok kötü" kategorisinde bulunuyor.

Bu yıl 20'si açıklanan ve gazeteciliğin icra edildiği şartlara işaret eden RSF Endeksi'nde Türkiye ile ilgili olarak şu ifadeler yer aldı:³⁸

"Recep Tayyip Erdoğan'ın aşırı yetkilerle donatılmış Cumhurbaşkanlığına ve otoriterliğine, basın özgürlüğünün hiçe sayılması ve yargı sistemine müdahaleler eşlik etti. Yargı, Erdoğan'ın talebi üzerine tutuklamalar yapsa da bazı hakimler 'aşırıya kaçan baskıya' ses çıkarmaya başladı: Bazı gazeteciler, 'Cumhurbaşkanı'na hakaret', 'örgüt üyeliği' veya 'örgüt propagandası' gerekçelerine dayandırılan keyfi kovuşturmalarda beraat etti. Gazetecilere yönelik tutuklamanın yerini adli kontrol aldı. Temmuz 2021'de gazeteciler, AFP foto-muhabiri Bülent Kılıç'ın şiddet görerek gözaltına alınmasının ardından, Olağanüstü Hal (OHAL) ilanından sonra ilk kez kitlesel eylem yaptı. Son iki yılda Türkiye'de iki gazeteci öldürüldü: Ses Kocaeli gazetesi sahibi Güngör Arslan 19 Şubat 2022'de; Bursa Rahmet FM çalışanı Hazım Özsu da Mart 2021'de uğradıkları silahlı saldırılar sonucu yaşamlarını yitirdiler. Cinayet zanlıları tutuklandılar."

³⁷ RSF Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi 2022, <https://rsf.org/en/index?year=2022>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

³⁸ RSF Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi 2022, Türkiye, <https://rsf.org/en/country-t%C3%BCrkiye>, (Erişim Tarihi: 23.11.2023)

F. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu rapor, bir sosyal medya platformu özelindeki erişim engeli vakalarını gösteren ilk rapor olma özelliğini taşıyor. Daha önce Twitter veya başka bir sosyal medya platformuna işaret eden URL'ler için verilen erişim engeli kararlarını gösteren bir yıllık rapor hazırlanmadı. Dolayısıyla bu raporda Twitter özelinde sunulan 2022 verilerini bir önceki yıla kıyaslamak mümkün değil.

Ancak bu raporda sunulan 2022 verilerini, genel olarak internet içerikleri için verilen erişim engeli kararlarını gösteren yıllık raporları ve Twitter'ın Türkiye'de kazandığı ivmeyi göz önünde bulundurarak erişim engeli getirilen Twitter hesabı ve tweet sayısının her yıl ivme kazandığını tahmin etmek güç olmamalı. Zira Twitter, takipçi sayısını Türkiye'de her geçen gün artırmaya devam ediyor ve başta gazeteler olmak üzere gazeteciler de haber akışlarının neredeyse tamamını Twitter üzerinden yapıyor. Hâl böyle olunca haberler ve haberlerde anlatılan gelişmelere dair yorumlar da yine Twitter üzerinden yapılıyor. Tüm bunlar da bugün Twitter'ı Türkiye'nin bir numaralı dijital kamuoyu haline getiriyor.

Ancak bu durum, Twitter'ı hakkındaki tweet'ler ile tweet'leri atan kişilerin hesabı için erişim engeli aldırarak isteyen kişilerin de uğrayacağı ilk durak haline getiriyor. Bu sebeple hakkındaki haberler için erişim engeli kararı aldırarak çalışan kişiler önce haberin bulunduğu internet sitesini, ardından da tweet'ler ile Twitter hesaplarını incelemeye alıp erişim engeli talebinde bulunuyor.

Dolayısıyla Twitter özelinde verilen erişim engeli kararları, gazeteler ile gazetecilerin haber akışlarını Twitter üzerinden yapması ve Twitter'ın Türkiye'deki ivmesiyle paralellik gösteriyor.

Elon Musk tarafından faaliyetleri sona erdirilmedikçe veya Türkiye'de direkt olarak erişime engellenmedikçe Twitter'ın çok uzun bir süre daha haber akışı ile haberler hakkındaki değerlendirmelere ev sahipliği yapacağı açık.

Dolayısıyla Twitter hesapları ve tweet'ler, yani genel olarak Twitter'a ait URL'ler için verilen erişim engeli kararlarının artış göstereceğini söyleyebiliriz. İnternet siteleri, haberler, sosyal medya paylaşımları vb. içerikleri gösteren URL'ler için verilen erişim engeli kararlarını izleyen ve yıl sonunda bunu bir yıllık rapor haline getiren biri olarak en azından 2023 için bu yorumu rahatlıkla yapabilirim.

Bu rapor, Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Raporun içeriği tamamıyla Ali Safa Korkut'un ve Gazeteciler Cemiyeti'nin sorumluluğu altındadır ve hiçbir durumda Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Funded by the
European Union

